

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1924.

Första kammaren.

Nr 42.

Lördagen den 31 maj f. m.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Herr **talmannen** yttrade: Jag ber att för kammaren få tillkännagiva, att vid plenum nästa fredag, den 6 juni, komma voteringar enligt § 65 riksdagsordningen att äga rum.

Justerades protokollen för den 24 och den 27 innevarande månad.

Företogs jämlikt § 65 riksdagsordningen omröstning över följande av statsutskottet i dess memorial nr 57 beträffande Kungl. Maj:ts i punkten 128 under åttonde huvudtiteln av innevarande års statsverksproposition framlagda förslag och herr Österströms m. fl. motion nr 124 i andra kammaren föreslagna samt av båda kamrarna godkända voteringsproposition:

Den, som i likhet med första kammaren vill, att riksdagen må för beredande av höjda stipendier åt elever vid folkskoleseminarier anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra reservationsanslag av 50,000 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren beslutat, att, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och den i ämnet väckta motionen, för beredande av höjda stipendier åt elever vid folkskoleseminarier anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra reservationsanslag av 75,000 kronor.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 80;

Nej — 53.

Sedan protokoll över omröstningen blivit uppsatt, justerat och avsänt till andra kammaren, ankom därifrån ett protokollsutsdrag, nr 531, som upplästes och varav inhämtades, att omröstningen därstädes utfallit med 78 ja och 121 nej samt att båda kamrarnas sammanräknade röster befunnits utgöra 158 ja och 174 nej, vadan beslut i frågan blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med nej-propositionen.

Sedan kamrarna stannat i olika beslut angående bankoutskottets i utlåtande nr 40 punkten 7 gjorda hemställan beträffande Kungl. Maj:ts i propositionen nr 93 under punkten 1 framlagda förslag, anställdes nu jämlikt § 65 riksdagsordningen omröstning över följande av samma utskott i dess memorial nr 46 föreslagna samt av båda kamrarna godkända voteringsproposition:

Den, som i likhet med första kammaren vill bifalla Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning eller att riksdagen må medgiva, att — under förutsättning

att lantbrukskonsulentbefattningen i Berlin från och med den 1 juli 1924 indrages — lantbrukskonsulenten Maximilian Fredrik Herman Langenheim må från och med samma dag under sin återstående livstid från allmänna indragningsstaten åtnjuta en pension av 3,000 kronor årligen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren bifallit vad utskottet i utlåtandet hemställt och således medgivit, att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande framställning, må medgiva, att lantbrukskonsulenten Maximilian Fredrik Herman Langenheim må, under förutsättning att han från och med den 1 juli 1924 erhåller entledigande från befattning som lantbrukskonsulent, från och med samma dag under sin återstående livstid från allmänna indragningsstaten åtnjuta en pension av tvåtusentvåhundra tio kronor årligen.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 67;

Nej — 69.

Sedan protokoll över omröstningen blivit uppsatt, justerat och avsänt till andra kammaren, ankom därifrån ett protokollsutdrag, nr 532, som upplästes och varav inhämtades, att omröstningen därstädes utfallit med 52 ja och 153 nej samt att båda kamrarnas sammanräknade röster befunnits utgöra 119 ja och 222 nej, vadan beslut i frågan blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med nej-propositionen.

Sedan kamrarna fattat olika beslut rörande bevilningsutskottets i betänkande nr 38 punkten 1 gjorda hemställan beträffande Kungl. Maj:ts i proposition nr 135 framlagda förslag, företogs nu jämlikt § 65 riksdagsordningen omröstning över följande av nämnda utskott i dess memorial nr 45 föreslagna samt av båda kamrarna godkända voteringsproposition:

Den, som i likhet med första kammaren vill, att rubrikerna 88 och 89 i gällande tulltaxa skola från och med dag, som av Kungl. Maj:t bestämmes, för tiden intill den 1 juli 1926 erhålla följande ändrade lydelse:

	Frö:	Kvantitet för tullberäkningen.	Tullsats.	
			Kronor	öre
88	timotej-, hundäxing-, ängssvingel-, renlost-, engelskt rajgräs-, italienskt rajgräs-, foderbet-, sockerbet-, rödbet-, rov-, raps-, kålrot-, kål- och morot-	1 kg.	—	30
	<i>Anm.</i> För oljetillverkning infört rov-, raps-, kål- eller kålrotfrö må tullfritt utlämnas, därest vederbörande fabriksidkare vid tullbehandlingen överlämnar skriftligt intyg på heder och tro därom, att varan är uteslutande avsedd för sådant ändamål.			
89 a	rödklöver- och alsikeklöver-	1 kg.	—	40
89 b	humlelucern-	1 kg.	—	20

röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren avslagit såväl utskottets hemställan som Kungl. Maj:ts förslag om ändrad lydelse av rubrikerna 88 och 89 i gällande tulltaxa.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 81;

Nej — 52.

Sedan protokoll över omröstningen blivit uppsatt, justerat och avsänt till andra kammaren, ankom därifrån ett protokollsutdrag, nr 533, som upplästes och varav inhämtades, att omröstningen därstädes utfallit med 80 ja och 123 nej samt att båda kamrarnas sammanräknade röster befunnits utgöra 161 ja och 175 nej, vadan beslut i frågan blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med nej-propositionen.

Anställdes jämlikt § 65 riksdagsordningen omröstning över följande av statsutskottet i dess memorial nr 95, punkten 1, föreslagna samt av båda kamrarna godkända voteringsproposition:

Den, som i likhet med första kammaren vill, att riksdagen må höja det ordinarie förslagsanslaget till lönetillägg åt lärarinnor vid statsunderstödda enskilda läroanstalter, nu 450,000 kronor, med 30,000 kronor till 480,000 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren

a) beslutat, att mom. 3 och 4 i avdelningen A) av de utav riksdagen antagna bestämmelserna angående avlöning av lärarinnorna vid statsunderstödda enskilda läroanstalter samt angående statsunderstöd åt dessa läroanstalter m. m. skola hava följande ändrade lydelse:

3. Den tjänstgöring, som här avses, skall vara förlagd till klasserna över de förberedande eller till läsavdelning av med skolan förbundet högre lärarinne-seminarium.

4. Med full tjänstgöring förstås, vad angår stadium, motsvarande real- och flickskola, undervisning under 24 till 28 timmar i veckan och, vad angår stadium, motsvarande gymnasiet, undervisning i den omfattning, som är föreskriven för lektor vid allmänt läroverk.

b) föreskrivit, att såsom villkor för lärarpersonalens avlöning vid statsunderstödda enskilda läroanstalter enligt de av riksdagen antagna grunderna skall gälla:

Uppdelning i parallellavdelningar av årsklass sker med iakttagande därav, att, vad angår stadium, motsvarande real- och flickskola, minst 35 och beträffande stadium, motsvarande gymnasiet, minst 30 lärjungar komma på varje avdelning inom årsklassen, innan ny avdelning inom densamma upprättas, dock att, där bristande lokalutrymmen därför lägga oöverkomliga hinder i vägen, antalet lärjungar må i fråga om stadium, motsvarande real- och flickskola, efter skolöverstyrelsens beprövande kunna begränsas till minst 30.

c) föreskrivit, att för läsåret 1924—1925 skall gälla följande övergångsstadgande:

Därest vid någon läroanstalt en tillämpning av de under a) och b) angivna bestämmelser och villkor skulle medföra, att, även sedan eventuellt anställda timlärare entledigats och efter uppnådd pensionsålder kvarstående lärare avgått, jämväl sådan lärarinna med full tjänstgöring skulle behöva entledigas, vilken under minst två läsår i denna egenskap varit anställd vid läroanstalt, varom nu är fråga, må efter skolöverstyrelsens beprövande jämkning i sagda bestämmelser och villkor vidtagas därhän, att entledigande av dylik lärarinna med full tjänstgöring icke behöver under ifrågavarande läsår äga rum; ägande Kungl. Maj:t att utfärda de närmare föreskrifter, som för tillämpning av detta övergångsstadgande må befinnas erforderliga.

d) uppfört det ordinarie förslagsanslaget till lönetillägg åt lärarinnor vid statsunderstödda enskilda läroanstalter med oförändrat belopp, 450,000 kronor.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 100;

Nej — 34.

Sedan protokoll över omröstningen blivit uppsatt, justerat och avsänt till andra kammaren, ankom därifrån ett protokollsutdrag, nr 534, som upplästes och varav inhämtades, att omröstningen därstädes utfallit med 84 ja och 117 nej samt att båda kamrarnas sammanräknade röster befunnits utgöra 184 ja och 151 nej, vadan beslut i frågan blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med ja-propositionen.

Företogs jämlikt § 65 riksdagsordningen omröstning över följande av statsutskottet i dess memorial nr 95, punkten 2, föreslagna samt av båda kamrarna godkända voteringsproposition:

Den, som i likhet med första kammaren, vill
att riksdagen må

A) för beredande under tiden 1 juli 1924—30 juni 1925 av tillfällig löneförbättring åt lärare och lärarinnor vid enskilda mellanskolor, högre flickskolor, högre goss- eller samskolor samt enskilda lärarinneseminarier anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra förslagsanslag av 2,450,000 kronor;

B) bestämma, att den tillfälliga löneförbättringen skall i sin helhet gäldas av statsmedel samt utgå efter följande grunder:

1) Delaktighet i den tillfälliga löneförbättringen tillkommer den, som under tiden 1 juli 1924—30 juni 1925 eller någon del av nämnda tid är anställd i egenskap av föreståndare, ämneslärare med full tjänstgöring, timlärare eller övningslärare vid sådan enskild mellanskola, högre flickskola, högre goss- eller samskola eller enskilt lärarinneseminarium, som åtnjuter understöd från det i riksstaten uppförda gemensamma reservationsanslaget till privatläroverk.

2) Den tillfälliga löneförbättringen utgår med följande belopp utöver föreskriven minimiavlöning eller, där föreskrift om minimiavlöning saknas, utöver den avlöning, som för motsvarande tjänstgöring i medeltal utgått under åren 1913—1915:

a) till en kvinnlig föreståndare vid högre flickskola och enskilt lärarinneseminarium samt en föreståndare, manlig och kvinnlig, vid enskild mellanskola och högre goss- eller samskola med 1,500 kronor för år;

b) till ämneslärare med full tjänstgöring, manlig eller kvinnlig, vid enskild mellanskola, högre flickskola, högre goss- eller samskola, samt enskilt lärarinneseminarium, därest läraren åtnjuter avlöning efter den löneskala, som utgår från en begynnelseavlöning av 1,400 kronor, med 1,500 kronor för år samt, därest läraren åtnjuter avlöning efter den löneskala, som utgår från en begynnelseavlöning av 1,200 kronor, med 1,200 kronor för år;

c) till manlig timplärare vid enskild mellanskola, högre goss- eller samskola samt enskilt lärarinneseminarium med 60 kronor för veckotimme och år, dock beträffande lärare vid högre goss- eller samskola endast för det antal veckotimmar, som för vederbörande läroanstalt tagits i beräkning vid bestämmande av det särskilda understödet för anlåtande i större omfattning av manliga lärarkrafter;

d) till manlig timplärare vid högre flickskola med 50 kronor för veckotimme och år;

e) till kvinnlig timplärare vid enskild mellanskola, högre flickskola, högre goss- eller samskola samt enskilt lärarinneseminarium med 50 kronor för veckotimme och år;

f) till övningslärare, manlig eller kvinnlig, vid enskild mellanskola högre, flickskola, högre goss- eller samskola samt enskilt lärarinneseminarium med 40 kronor för veckotimme och år.

3) Den tillfälliga löneförbättringen utgår, vad angår enskild mellanskola och högre flickskola, under förutsättning att en summa, motsvarande 20 procent av det sammanlagda till lärarpersonalen vid vederbörande skola i tillfällig löneförbättring under tiden 1 juli 1924—30 juni 1925 utgående beloppet, varder för skolans verksamhet för nämnda tid i övrigt anslagen av kommun eller enskilda donatorer eller utgår av medel, som eljest stå till vederbörande läroanstalts förfogande;

C) förklara, att det må ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda de närmare föreskrifter, som för tillämpning av dessa grunder må finnas erforderliga, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren

A) för beredande under tiden 1 juli 1924—30 juni 1925 av tillfällig löneförbättring åt lärare och lärarinnor vid enskilda mellanskolor, högre flickskolor, högre goss- eller samskolor samt enskilda lärarinneseminarier anvisat för budgetåret 1924—1925 ett extra förslagsanslag av 2,100,000 kronor;

B) bestämt, att till lärare vid sådan enskild mellanskola, högre flickskola, högre goss- eller samskola eller enskilt lärarinneseminarium, som åtnjuter understöd från det i riksstaten uppförda gemensamma reservationsanslaget till privatläroverk, må utgå tillfällig löneförbättring, under förutsättning att vid anordnande av undervisningen inom vederbörande läroanstalt ävensom i övrigt följande villkor och bestämmelser iakttagas, nämligen

1) att uppdelning i parallellavdelningar av årsklass sker med iakttagande därav, att vad angår stadium, motsvarande real- och flickskola, minst 35 och beträffande stadium, motsvarande gymnasiet, minst 30 lärjungar komma på varje avdelning inom årsklassen, innan ny avdelning upprättas inom densamma, dock att, där bristande lokalutrymmen där lägga oöverkomliga hinder i vägen, antalet lärjungar må i fråga om stadium, motsvarande real- och flickskola, efter skolöverstyrelsens beprövande kunna begränsas till minst 30;

2) att medeltjänstgöringstiden vid läroanstalten för ämneslärare med full tjänstgöring — föreståndare däri ej inberäknad — uppgår till ungefär 26 timmar i veckan å stadium, motsvarande real- och flickskola, samt å stadium, motsvarande gymnasiet, till ungefär 21 timmar i veckan;

skolande dock beträffande läsåret 1924—1925 gälla följande övergångsstadgande:

Därest vid någon läroanstalt en tillämpning av de under 1) och 2) angivna villkor och bestämmelser skulle medföra, att, även sedan eventuellt anställda timplärare entledigats och efter uppnådd pensionsålder kvarstående lärare avgått, jämväl sådan lärarinna med full tjänstgöring skulle behöva entledigas, vilken under minst två läsår i denna egenskap varit anställd vid läroanstalt, varom nu är fråga; må efter skolöverstyrelsens beprövande jämkning i sagda villkor och bestämmelser vidtagas därhän, att entledigande av dylik lärarinna med full tjänstgöring icke behöves under ifrågavarande läsår äga rum; ägande Kungl. Maj:t att utfärda de närmare föreskrifter, som för tillämpning av detta övergångsstadgande må befinnas erforderliga;

3) att storleken av de vid vederbörande läroanstalt normalt utgående terminsavgifterna underställes skolöverstyrelsens prövning och fastställelse;

4) att vederbörande läroanstalts räkenskaper i den ordning, Kungl. Maj:t bestämmer, insändas till riksräkenskapsverket för granskning.

C) bestämt, att den tillfälliga löneförbättringen skall i sin helhet gäldas av statsmedel samt utgå efter följande grunder:

1) Delaktighet i den tillfälliga löneförbättringen tillkommer den, som under tiden 1 juli 1924—30 juni 1925 eller någon del av nämnda tid är anställd i egenskap av föreståndare, ämneslärare med full tjänstgöring, timplärare eller övningslärare vid sådan läroanstalt, som under B) sägs.

2) Den tillfälliga löneförbättringen utgår med följande belopp utöver föreskriven minimiavlöning eller, där föreskrift om minimiavlöning saknas, utöver den avlöning, som för motsvarande tjänstgöring i medeltal utgått under åren 1913—1915:

a) till en kvinnlig föreståndare vid högre flickskola och enskilt lärarinneseminarium samt en föreståndare, manlig eller kvinnlig, vid enskild mellanskola och högre goss- eller samskola med 1,500 kronor för år;

b) till ämneslärare med full tjänstgöring, manlig eller kvinnlig, vid enskild mellanskola, högre flickskola, högre goss- eller samskola samt enskilt lärarinneseminarium, därest läraren åtnjuter avlöning efter den löneskala, som utgår från en begynnelseavlöning av 1,400 kronor, med 1,500 kronor för år samt, därest läraren åtnjuter avlöning efter den löneskala, som utgår från en begynnelseavlöning av 1,200 kronor, med 1,200 kronor för år;

c) till manlig timplärare vid enskild mellanskola, högre goss- eller samskola samt enskilt lärarinneseminarium med 60 kronor för veckotimme och år, dock beträffande lärare vid högre goss- eller samskola endast för det antal veckotimmar, som för vederbörande läroanstalt tagits i beräkning vid bestämmande av det särskilda understödet för anlitande i större omfattning av manliga lärarkrafter;

d) till manlig timplärare vid högre flickskola med 50 kronor för veckotimme och år;

e) till kvinnlig timplärare vid enskild mellanskola, högre flickskola, högre goss- eller samskola samt enskilt lärarinneseminarium med 50 kronor för veckotimme och år;

f) till övningslärare, manlig eller kvinnlig, vid enskild mellanskola, högre flickskola, högre goss- eller samskola samt enskilt lärarinneseminarium med 40 kronor för veckotimme och år.

3) Den tillfälliga löneförbättringen utgår, vad angår enskild mellanskola och högre flickskola, under förutsättning att en summa, motsvarande 20 procent av det sammanlagda till lärarpersonalen vid vederbörande skola i tillfällig löneförbättring under tiden 1 juli 1924—30 juni 1925 utgående beloppet, varder för skolans verksamhet för nämnda tid i övrigt anslagen av kommun eller enskilda donatorer eller utgår av medel, som eljest stå till vederbörande läroanstalts förfogande.

D) förklarar, att det må ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda de närmare föreskrifter, som för tillämpning av de under C) omnämnda grunder må finnas erforderliga.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 96;

Nej — 39.

Sedan protokoll över omröstningen blivit uppsatt, justerat och avsänt till andra kammaren, ankom därifrån ett protokollsutdrag, nr 535, som upplästes och varav inhämtades, att omröstningen därstädes utfallit med 85 ja och 118 nej samt att båda kamrarnas sammanräknade röster befunnits utgöra 181 ja och 157 nej, vadan beslut i frågan blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med ja-propositionen.

Anställdes jämlikt § 65 riksdagsordningen omröstning över följande av statsutskottet i dess memorial nr 96 föreslagna samt av båda kamrarna godkända voteringsproposition:

Den, som i likhet med första kammaren vill, att riksdagen må, till fortsättning av statsbanan Hällnäs—Stensele, för budgetåret 1924—1925 anvisa ett reservationsanslag av 600,000 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren till fortsättning av statsbanan Hällnäs—Stensele för budgetåret 1924—1925 anvisat ett reservationsanslag av 1,100,000 kronor.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 80;

Nej — 56.

Sedan protokoll över omröstningen blivit uppsatt, justerat och avsänt till andra kammaren, ankom därifrån ett protokollsutdrag, nr 536, som upplästes och varav inhämtades, att omröstningen därstädes utfallit med 55 ja och 150 nej samt att båda kamrarnas sammanräknade röster befunnits utgöra 135 ja och 206 nej, vadan beslut i frågan blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med nej-propositionen.

Företogs jämlikt § 65 riksdagsordningen omröstning över följande av statsutskottet i dess memorial nr 97 föreslagna samt av båda kamrarna godkända voteringsproposition:

Den, som i likhet med första kammaren vill, att riksdagen till upprätthållande

av statistiska centralbyråns verksamhet för budgetåret 1924—1925 anvisar ett extra reservationsanslag å 16,000 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren till upprätthållande av statistiska centralbyråns verksamhet för budgetåret 1924—1925 anvisat ett extra reservationsanslag å 38,000 kronor.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 66;

Nej — 68.

Sedan protokoll över omröstningen blivit uppsatt, justerat och avsänt till andra kammaren, ankom därifrån ett protokollsutdrag, nr 537, som upplästes och varav inhämtades, att omröstningen därstädes utfallit med 95 ja och 109 nej samt att båda kamrarnas sammanräknade röster befunnits utgöra 161 ja och 177 nej, vadan beslut i frågan blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med nej-propositionen.

Anmälades och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 222, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 11 § och 15 § 4 mom. av förordningen den 28 oktober 1910 om taxeringsmyndigheter och förfarandet vid taxering;

nr 223, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om fastighetstaxering åren 1925 och 1926 m. m.;

nr 224, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående fortsatt tillämpning av förordningen den 17 maj 1923 om begränsning av den myckenhet brännvin, som må framställas i sammanhang med pressjästberedning, ävensom en i ämnet väckt motion; samt

nr 225, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 19 november 1914 angående stämpelavgiften ävensom en i ämnet väckt motion.

Anmälades och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 226, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inrättande av en spannmålslagerhusfond;

nr 227, i anledning av vissa av Kungl. Maj:t under nionde huvudtiteln gjorda framställningar ävensom i ämnet väckta motioner;

nr 228, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning angående tillgodogörande av landets kalktillgångar;

nr 229, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln gjorda framställning angående anslag till allmänt svenskt lantbruksmöte jämte en i ämnet väckt motion;

nr 230, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående tillfälliga lönetillägg åt vissa vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare, i vad rör jordbruksärenden;

nr 231, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa ändringar i kungörelsen den 15 juni 1923 (nr 265) med allmänna grunder för dyrtids-

tillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. m., i vad rör jordbruksärenden; samt

nr 232, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillskott till dyrtidstillägg för lantbruksingenjörer, lantbruksstipendiater och lantmätare.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 108, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till reparationer å statens fastighet i Leningrad;

nr 109, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående uppförande av en varmbadinrättning vid Skaraborgs regementets kasernetablissemang i Skövde;

nr 110, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till kungörelse om ändrad lydelse av § 2 i kungörelsen den 15 juni 1923 (nr 200) angående dyrtidstillägg åt fast anställt manskap vid armén och marinen m. fl.;

nr 111, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande i vissa fall av återbetalningsskyldighet beträffande till underofficerare vid flottan oriktigt utbetalta krigstids- och dyrtidstillägg jämte en i ämnet väckt motion;

nr 112, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående medgivande att kostnader, som föranledas av den av riksdagen antagna lagen om förmynderskap, må bestridas av vissa anslag under andra huvudtiteln;

nr 113, i anledning av Kungl. Maj:ts under femte huvudtiteln av statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag till dyrtidstillhjälp åt distriktssköterskor och distriktsbarnmorskor jämte i ämnet väckta motioner;

nr 114, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om fastighetstaxering åren 1925 och 1926 m. m.; samt

nr 115, i anledning av väckt motion om efterskänkande av kronans rätt till danaarv efter tvätterskan Lovisa Karolina Pettersson.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 116, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillfällig löneförbättring under budgetåret 1924—1925 för *Tillfällig löneförbättring för viss personal inom statsförvaltningen.* jämte i ämnet väckta motioner.

I en till riksdagen den 29 februari 1924 avlåten proposition (nr 146) hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att

dels medgiva,

att tillfällig löneförbättring finge under budgetåret 1924—1925 utgå vid vissa befattningar å ordinarie stat inom den civila statsförvaltningen enligt bilagd tabell rörande tillfällig löneförbättring för olika grupper befattningshavare å ordinarie stat budgetåret 1924—1925; dock

att beträffande befattningshavare å gammal stat, med undantag av den i nämnda tabell upptagna, å äldre stat kvarstående auditören vid flottans station i Karlskrona, tillfällig löneförbättring skulle utgå endast, därest Kungl. Maj:t prövar skäligt tillägga vederbörande sådan förmån, och med belopp, som av Kungl. Maj:t i varje särskilt fall bestämdes;

att avlöningstillägg till teologie professor, som innehade prebendepastorat eller eljest åtnjöte naturaförmåner eller inkomst från enskild donation, ej skulle utgå med högre belopp, än att hans sammanlagda inkomst av statsmedel och prebendet, naturaförmånerna eller donationen, beräknad enligt i huvudsak ena-

Tillfällig löneförbättring för viss personal inom statsförvaltningen
(Forts.)

handla grunder som för budgetåret 1923—1924, uppginge till högst 9,700 kronor,

skolande, där på grund av sålunda föreskriven begränsning av löningstillägget skulle utgå med avkortat belopp, avdrag å tillägget i mån av behov göras först å den del, som vore att hänföra till lönen, och därefter å den del, som vore att hänföra till tjänstgöringspenningarna; samt

att vissa befattningshavare inom den civila statsförvaltningen, vilka icke vore uppförda å ordinarie stat, finge under budgetåret 1924—1925 åtnjuta tillfällig löneförbättring enligt vad Kungl. Maj:t i huvudsaklig överensstämmelse med de grunder, i statsrådsprotokollet angivits, bestämde;

dels till tillfällig löneförbättring för viss personal inom den civila statsförvaltningen för budgetåret 1924—1925 såsom extra förslagsanslag anvisa

under andra	huvudtiteln	kronor	
»	fjärde »	»	5,000
»	femte »	»	17,500
»	sjätte »	»	970,000
»	åttonde »	»	9,000
»	nionde »	»	1,679,000
»	tionde »	»	169,000
			61,000;

dels förklara, att kostnaderna för ifrågavarande löneförbättring, i vad den avsåge personal, såväl ordinarie som extra, hos statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl. och flottans pensionskassa, skulle utgå av medel, av vilka dessa anstalters omkostnader i övrigt bestredes;

dels ock medgiva, att kostnaderna för ifrågavarande löneförbättring, i vad den avsåge befattningshavare å allmänna indragningsstaten, finge utgå av förslagsanslaget till nämnda stat.

Ifrågavarande proposition, vilken hänvisats, i vad den angick pensions- och indragningsstaterna, till bankoutskottet och såvitt rörde jordbruksärenden till jordbruksutskottet, hade i övrigt hänvisats till statsutskottet.

I anledning av förevarande proposition, nr 146, hade inom riksdagen väckts följande motioner, vilka ävenledes hänvisats till statsutskottet för förberedande behandling, nämligen inom första kammaren nr 266 av herrar T. Nothin och R. Sandler, nr 274 av herr C. Lindley och nr 275 av herr J. Bergman m. fl. samt inom andra kammaren nr 435 av herr A. Engberg m. fl.

Herrar *Nothin* och *Sandler* hade i den av dem väckta motionen yrkat, att riksdagen ville, med avslag å propositionen nr 146 i vad genom densamma föreslagits förhöjning av den till rikets landshövdingar nu utgående tillfälliga löneförbättringen, hos Kungl. Maj:t begära framläggande av förslag till ny definitiv löne reglering för dessa befattningshavare.

Herr *Lindley* hade i sin motion hemställt, att riksdagen måtte besluta sådan ändring i Kungl. Maj:ts förslag till tillfällig löneförbättring för viss personal vid den civila statsförvaltningen, att föreståndare vid rikets navigations-skolor erhöles 100 kronor och lärare 600 kronor för år mera än som enligt propositionen föreslagits.

I den av herr *J. Bergman* m. fl. väckta motionen, vilken var likalydande med den av herr *A. Engberg* m. fl. inom andra kammaren väckta motionen, hade hemställt, att riksdagen ville besluta:

dels att den ordinarie lärarpersonalen vid högre lärarinneseminarier, de allmänna läroverken, folkskoleseminarierna, statens blindundervisningsanstalter,

de tekniska elementarskolorna, de tekniska fackskolorna och de tekniska gymnasierna jämte statens småskoleseminarier i Haparanda och Murjek skulle för budgetåret 1924—1925 erhålla tillfällig löneförbättring i enlighet med i särskild bilaga upptaget förslag,

Tillfällig löneförbättring för viss personal inom statsförvaltningen.

(Forts.)

dels att till de övningslärare vid ovannämnda läroanstalter, som bestrede undervisning utöver den mot ordinarie tiden svarande undervisningstiden, tillfällig löneförbättring för samma budgetår skulle utgå med ett belopp av för manlig befattningshavare 30 kronor och för kvinnlig befattningshavare 27 kronor för veckotimme, dock att den tillfälliga löneförbättringen icke finge utgå med högre belopp för ordinarie och extra tjänstgöring än sammanlagt 800 kronor för manlig och 750 kronor för kvinnlig övningslärare.

dels att den icke-ordinarie lärarpersonalen vid ovan nämnda läroanstalter skulle erhålla tillfällig löneförbättring i enlighet med de för extra befattningshavare inom den civila statsförvaltningen gällande grunder,

dels ock att för beredande av tillfällig löneförbättring åt ovannämnda befattningshavare höja det i Kungl. Maj:ts proposition nr 146 äskade extra förslagsanslaget under åttonde huvudtiteln med 610,000 kronor till 2,289,000 kronor.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet under återopande av vad utskottet däri anfört hemställt, att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande proposition och de av herr Lindley samt herr Bergman m. fl. och herr Engberg m. fl. i ämnet väckta motionerna samt med avslag å herrar Nothins och Sändlers berörda motion, måtte i vad anginge befattningshavare, tillhörande de under andra till och med åttonde samt tionde huvudtitlarna uppförda verk och myndigheter,

1) medgiva,

att tillfällig löneförbättring finge under budgetåret 1924—1925 utgå vid vissa befattningar å ordinarie stat inom den civila statsförvaltningen enligt i statsrådsprotokollet över finansärenden den 29 februari 1924 angiven tabell; dock

att beträffande överståthållarämbetet löneförbättringen skulle för överståthållaren utgå med 2,000 kronor, att anses såsom lön, samt till underståthållaren med 1,800 kronor, varav 1,200 kronor skulle utgå såsom lön och 600 kronor anses utgöra tjänstgöringspenningar,

att beträffande befattningshavare å gammal stat, med undantag av den i nämnda tabell upptagna, å äldre stat kvarstående auditören vid flottans station i Karlskrona, tillfällig löneförbättring skulle utgå endast, därest Kungl. Maj:t prövade skäligt tillägga vederbörande sådan förmån, och med belopp, som av Kungl. Maj:t i varje särskilt fall bestämdes;

att avlöningstillägg till teologie professor, som innehade prebendepastorat eller eljest åtnjöte naturaförmåner eller inkomst från enskild donation, ej skulle utgå med högre belopp, än att hans sammanlagda inkomst av statsmedel och prebendet, naturaförmånerna eller donationen, beräknad enligt i huvudsak enahanda grunder som för budgetåret 1923—1924, uppginge till högst 9,700 kronor,

skolande, där på grund av sålunda föreskriven begränsning avlöningstillägg skulle utgå med avkortat belopp, avdrag å tillägget i mån av behov göras först å den del, som vore att hänföra till lönen, och därefter å den del, som vore att hänföra till tjänstgöringspenningarna; samt

att vissa befattningshavare inom den civila statsförvaltningen, vilka icke vore uppförda å ordinarie stat, finge under budgetåret 1924—1925 åtnjuta tillfällig löneförbättring enligt vad Kungl. Maj:t i huvudsaklig överensstämmelse med de grunder, i ovan nämnda statsrådsprotokoll angivits, bestämde;

2) till tillfällig löneförbättring för viss personal inom den civila statsförvaltningen för budgetåret 1924—1925 såsom extra förslagsanslag anvisa

Tillfällig löne-
förbättring för
viss personal
inom stats-
förvaltningen.
(Forts.)

under andra	huvudtiteln	kronor	5,000
» fjärde	»	»	17,500
» femte	»	»	970,000
» sjätte	»	»	9,000
» åttonde	»	»	1,679,000
» tionde	»	»	61,000;

3) hos Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte efter verkställd utredning taga under övervägande möjligheterna att, för den händelse en definitiv löneroglering för lärarna vid allmänna läroverken och annan med dem jämförlig personal icke inom den närmaste tiden kunde genomföras, bereda ökad tillfällig löneförbättring åt nämnda personal samt för nästkommande riksdag framlägga det förslag i ämnet, vartill utredningen kunde giva anledning.

Reservationer hade anmälts

1:o) av herrar *O. Bergqvist, J. G. Waller* och *C. I. Asplund*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen utvisade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande proposition och de av herr *Lindley* samt herr *Bergman* m. fl. och herr *Engberg* m. fl. i ämnet väckta motioner samt med avslag å herrar *Nothins* och *Sandlers* berörda motion, måtte i vad anginge befattningshavare, tillhörande de under andra till och med åttonde samt tionde huvudtitlarna uppförda verk och myndigheter,

1) medgiva,

att tillfällig löneförbättring — — — angiven tabell; dock

att beträffande överståthållarämbetet — — — utgöra tjänstgöringspenningar;

att till lektor och adjunkt vid högre lärarinneseminarier i Stockholm ävensom vid sådant högre allmänt läroverk, folkskoleseminarium eller tekniskt läroverk, vilket vore beläget å ort, tillhörig någon av ortsgrupperna E, F och G i den för nyreglerade förvaltningsgrenar gällande ortsgrupperingen, skulle utöver vad i ovanberörda tabell finnes angivet utgå ett ortstillägg av 200 kronor, därav 125 kronor skulle utgå som lön och 75 kronor som tjänstgöringspenningar;

att beträffande befattningshavare — — — fall bestämdes;

att avlöningstillägg till — — — högst 9,700 kronor;

skolande där — — — till tjänstgöringspenningarna, samt

att vissa befattningshavare — — — angivits, bestämde;

2) till tillfällig löneförbättring för viss personal inom den civila statsförvaltningen för budgetåret 1924—1925 såsom extra förslagsanslag anvisa

under åttonde huvudtiteln . . . . . kronor 1,895,000.

3) —————

2:o) av herr *O. U. B. Olsson*, vilken ansett, att utskottets yttrande, i vad avsåge tillfällig löneförbättring för lärare vid de allmänna läroverken m. fl. läroanstalter, bort hava den lydelse, som i reservationen angivits, slutande med en hemställan, dels att den ordinarie lärarpersonalen vid högre lärarinneseminarier, de allmänna läroverken, folkskoleseminarierna, statens blindundervisningsanstalter, de tekniska elementarskolorna, de tekniska fackskolorna och de tekniska gymnasierna jämte statens småskoleseminarier i Haparanda och Murjek skulle för budgetåret 1924—1925 erhålla tillfällig löneförbättring i enlighet med i särskild bilaga upptaget förslag,

dels att till de övningslärare vid ovannämnda läroanstalter, som bestrede undervisning utöver den mot ordinarie tiden svarande undervisningstiden tillfäl-

lig löneförbättring för samma budgetår skulle utgå med ett belopp av för manlig befattningshavare 30 kronor och för kvinnlig befattningshavare 27 kronor för veckotimme, dock att den tillfälliga löneförbättringen icke finge utgå med högre belopp för ordinarie och extra tjänstgöring — beträffande lärare anställda vid läroanstalter belägna inom ortsgrupperna A, B, C och D i den för avlöning av tjänstemän vid kommunikationsverken gällande ortsgrupperingen — än sammanlagt 530 kronor för manlig och 500 kronor för kvinnlig övningslärare samt — beträffande övriga övningslärare — än sammanlagt 800 kronor för manlig och 750 kronor för kvinnlig övningslärare.

Tillfällig löneförbättring för viss personal inom statsförvaltningen.
(Forts.)

dels att den icke-ordinarie lärarpersonalen vid ovan nämnda läroanstalter skulle erhålla tillfällig löneförbättring i enlighet med de för extra befattningshavare inom den civila statsförvaltningen gällande grunder.

dels ock för beredande av tillfällig löneförbättring åt ovannämnda befattningshavare höja det i Kungl. Maj:ts proposition nr 146 äskade extra förslagsanslaget under åttonde huvudtiteln med 610,000 kronor till 2,289,000 kronor.

Herr Bergqvist: Herr talman! Som kammaren torde finna, är vid detta betänkande fogad en av mig m. fl. avgiven reservation beträffande tillfällig löneförbättring åt läroverkslärare.

Frågan om tillfällig löneförbättring åt läroverkslärare har vid alla riksdagar sedan år 1919 varit föremål för överväganden och olika meningar. Det var ju nämligen så, att när riksdagen år 1919 beslöt dylik löneförbättring åt läroverkslärarna, sattes denna till ett lägre belopp än för övriga befattningshavare i statens tjänst.

Nu har det även vid denna riksdag väckts motion om, att denna skillnad skulle upphöra och att riksdagen skulle bevilja läroverkslärarna enahanda löneförbättring som andra civila befattningshavare i oreglerade verk. Utskottet har också ställt sig synnerligen välvilligt till denna framställning. Utskottet säger t. ex. på sidan 4 i sitt utlåtande: »Under nu angivna förhållanden hade det enligt utskottets mening varit önskligt att den närmare avvägningen av en tillfällig löneförbättring för läroverkslärarna, vilken tidigare av riksdagen förutsatts framdeles böra äga rum, vid innevarande riksdag kunnat genomföras.» Emellertid har utskottet ansett, att så icke kan ske, dels av lönetekniska skäl, emedan den motion, som är väckt i denna fråga, på vissa punkter skär sig med det förslag till definitiv löneroglering för läroverkslärare, som av läroverkslärarnas lönekommitté framlagts, dels ock av finansiella skäl. Emellertid vill utskottet hava denna fråga närmare utredd och har därför föreslagit, att en framställning skulle göras till Kungl. Maj:t om utredning av frågan till nästa riksdag, så att den tillfälliga löneförbättringen då skulle kunna höjas.

Vid utskottsbehandlingen av denna fråga har jag fått det intrycket, att ehuru väl sympatier för motionen kommit till synes, det likväl vore fruktlöst att söka genomdriva densamma. Men jag har tänkt mig, att man i alla fall skulle redan nu kunna giva de minst gynnsamt ställda läroverkslärarna någon liten tillökning i den löneförbättring, som riksdagen tidigare beviljat, och jag har föreslagit, att detta skulle ske på de dyrare orterna i landet. Jag har därför hemställt, att det för de tre högsta dyrtortsgrupperna skulle beviljas en tillökning av 200 kronor åt adjunkter och lektorer vid de allmänna läroverken. Jag skulle gärna ha velat gå längre i mitt yrkande, och jag beklagar, att vissa grupper av lärare, som bort komma i fråga att erhålla förbättring i detta avseende, måst uteslutas, men med hänsyn till den rent lönetekniska synpunkten har jag icke ansett mig kunna gå längre i mitt yrkande.

Nu har åtminstone denna reservation den fördelen, att den icke stöter på några som helst lönetekniska svårigheter. Man har visserligen anmärkt, att det lönerogleringsförslag, som är framlagt av lönekommittén, ligger i överkanten,

Tillfällig löne- och att det är ovisst, huruvida det kan av staten antagas. Men även om så vore förbättring för fallet, skulle det i denna reservation framställda yrkandet icke komma att på viss personal något sätt skära sig med en blivande löneroglering, därför att även med dessa inom stats- tilltänkta 200 kronor lärarnas löner skulle komma att ligga så långt under det förvaltningen. framlagda förslagets löner för de angivna dyrorterna, att någon kollision icke kan tänkas.

(Forts.)

Vad själva anslaget beträffar, skulle ett bifall till denna reservation komma att kräva en höjning av 216,000 kronor. Nu har ju herr Oscar Olsson en reservation, som ligger närmare motionen, och jag vill ju icke neka till, att han har fog för denna sin reservation, men jag fruktar, att det är mycket små utsikter att kunna genomföra den och att det kan hända, att det i detta fall, liksom det så ofta händer, kommer att inträffa, att det bästa blir fiende till det goda.

För min del anser jag mig i varje fall nu, herr talman, böra yrka bifall till den av mig m. fl. vid utskottsutlåtandet fogade reservationen.

Herr **Nothin**: Herr talman! Det enda fall, där i nu föreliggande proposition regeringen ansett en förhöjning av den tillfälliga löneförbättringen vara påkallad, är just i fråga om rikets landshövdingar. Regeringen bygger därvid på den uppfattningen, att det för landshövdingarna föreligger ett alldeles särskilt slags representationsskyldighet. Det är emot denna uppfattning som herr Sandler och jag i denna kammare närmast hava riktat oss, då vi i en avgiven motion yrkat avslag på denna tillfälliga löneförhöjning och framläggande av ett förslag till definitiv löneroglering för dessa befattningshavare. Jag skall här med några ord närmare angiva våra synpunkter på denna fråga.

För närvarande hava rikets landshövdingar fria boställsvåningar, och dessa äro så tilltagna, att de alldeles påtagligt äro avsedda för en tämligen stor representationsskyldighet. Samtidigt visar sig ofta svårigheter med avseende å lokalutrymmen såväl för länsstyrelserna som för andra lokala myndigheter i residensstäderna. Riksdagen har ju under de senaste åren gång efter annan haft att möta krav på ökade utrymmen och nybyggnader.

Jag vill här särskilt beröra en sak, som ligger mig personligen på grund av min ämbetsställning nära om hjärtat; jag syftar på lokalerna för rikets lantmäterikontor. Om jag minns rätt, så äro omkring hälften av dessa kontor inrymda i förhyrda lokaler och hyrorerna för dessa uppgå understundom till rätt avsevärda belopp. Lantmäterikontoret i Malmöhus län betalar sålunda 15,600 kronor i hyra per år, lantmäterikontoret i Hallands län betalar 10,200 kronor jämte ersättning för värme, och lantmäterikontoret i Göteborgs och Bohus län betalar 9,000 kronor jämte ersättning för värme. Redan dessa siffror borde man till eftertanke, om man icke skulle kunna bereda lantmäterikontoren lokaler i statens hus. Emellertid är det icke enbart kostnadsfrågan, som spelar roll, utan även andra synpunkter, som måhända äro än viktigare. Jag tänker då närmast på eldfaresynpunkten. Ett av våra lantmäterikontor har sina lokaler inrymda i en fastighet, där det finnes en mekanisk verkstad; ett annat lantmäterikontor är inrymt över ett bageri, där det för några år sedan var ett eldsvådettillbud o. s. v. Även olägenheten att nödgas byta om lokaler, att flytta med dessa nästan oersättliga arkivalier borde ju utgöra skäl för staten att se till, huruvida icke de statens lokaler, som nu disponeras såsom boställslokaler av rikets landshövdingar, kunde på ett bättre och nyttigare sätt användas till ämbets- eller tjänstelokaler.

Emellertid är frågan ingalunda uttömd därmed. Den skyldighet, som nu anses förefinnas för en landshövding att möblera upp en ofta allt för stort tilltagen boställslägenhet, medför, att regeringarna vid val av innehavare av dessa befattningar icke alltid ha så fria händer, som önskvärt kunde vara. Vi hava

framställt vår motion även för att få denna fråga lagd på rätt bog. Jag tror att även för de befattningshavare det här gäller det i längden skulle vara bättre att få en, gärna väl tilltagen hyresersättning, mot att de själva skulle skaffa sig bostad, som icke vore större, än att de med rimlig kostnad kunna möblera upp densamma, i den mån sådant behöves. Jag kan här omnämna ett yttrande, som jag hörde en gammal, numera avliden landshövding fölla. Han sade, att det är så dyrt för landshövdingarna att skaffa sig så mycket gardiner. Då jag såg litet förvånad ut, tillade han: »Vi kunna icke alls möblera upp de lägenheter, som staten består oss, men måste i alla fall hänga upp gardiner för fönsterna, för att det icke skall se alltför illa ut.» Sådän var uppfattningen på det hållet.

Tillfällig löneförbättring för viss personal inom statsförvaltningen.
(Forts.)

Statsutskottet har vid ärendets handläggning först uttalat sig om behovet av lönetillägg och därvid åberopat den omfattande representationsplikt, som i olika avseenden följer med landshövdingeämbetet, och sedan utskottet det gjort, har det ansett sig icke behöva gå in på spörsmålet, huruvida den med representationsplikten nära förbundna förmånen av fri bostad bör bibehållas. Det är måhända en underlig ordning, men jag skall icke vidare gå in på den saken, då jag icke avser att vid denna punkt framställa något yrkande.

Emellertid vill jag tillägga några ord om själva sakfrågan. Det har ju varit vanligt, att riksdagen icke velat gå in på beviljande av löneförhöjning, om därigenom skulle föregripas en pågående utredning; och ännu mer ovanligt torde det varit, att då, såsom i detta fall, redan förelegat ett av 1902 års löneredningskommitté avgivet slutligt förslag till definitiv löneredning för rikets landshövdingar, man, innan förslaget kommit inför riksdagen, beslutat att gå in för en tillfällig löneförbättring, vilken för åtskilliga befattningshavare — i detta fall nio — skulle höja lönerna med omkring 1,000 kr. utöver vad löneredningskommittén föreslagit såsom definitiv slutlön.

Går man till finansministerns yttrande till statsrådsprotokollet angående propositionen för att finna motiveringen för ett så ovanligt steg, letar man förgäves efter några bärande skäl.

Innan jag berör de motiv, som åberopats, vill jag först konstatera, att propositionen brister något i fullständighet. Det talas om, att landshövdingarna fått tillfällig löneförbättring och även dyrtidstillägg, men däremot beröres icke så betydelsefulla riksdagsbeslut, som att landshövdingarna år 1917 fingo hälften och år 1920 tre fjärdedelar av samtliga uppvärmningskostnader ersatta av statsverket. Jag tror, att redan dessa beslut innebära en tillfällig löneförbättring, som måhända i betydelse närmar sig vad, som nu är föreslaget. Även föreligger en annan ofullständighet, som statsutskottet påpekat, och det är, att överståthållaren blivit avglömd; detta har nu emellertid blivit tillrättat i utskottsutlåtandet.

Vad själva motiveringen angår, så verkar den föga övertygande. Det erinras i propositionen om, att år 1919 förelåg förslag till högre tillfällig löneförbättring för landshövdingarna, men att detta förslag då blev av riksdagen avslagen; i propositionen säges vidare: »De skäl, som redan år 1919 i förberörda motion anfördes till stöd för höjning av beloppet utav den då föreslagna och sedan alltjämt pågående tillfälliga löneförbättringen åt ifrågavarande befattningshavare hava under den tid, som sedan dess förflutit, erhållit alltmera ökad giltighet.» Då väntar man sig, att det skall bliva ett motsvarande resultat för de läroverkslärare, som nu äro i fråga. De ha också gjort upprepade framställningar om förhöjning av sin tillfälliga löneförbättring, men därom säger statsrådet två sidor senare, att »några förhållanden av beskaffenhet att böra föranleda ändring i statsmakternas ställning till spörsmålet hava enligt min mening icke inträtt». Beträffande läroverkslärarna åberopas vidare, »att den ekonomiska situationen lägger hinder i vägen för tillmötesgående av de anspråk, som jäm-

*Tillfällig löne-
förbättring för
viss personal
inom stats-
förvaltningen.
(Forts.)*

väl nu framställts». Men ett par sidor tidigare, när det gäller landshövdingarna, är det samma ekonomiska situation, som strängt taget är motivet för lönetillägg. Där säges nämligen, att lönerogleringskommitténs förslag är i behov av omarbetning (någon orsak härtill angives icke), varefter statsrådet av statsfinansiella skäl betonat nödvändigheten av ett avbrott i arbetet på det nya lönesystemets generella genomförande i statsförvaltningen. Men just med anledning av detta avbrott föreslår han ökningen av den tillfälliga löneförbättringen.

Jag vill, herr talman, icke framställa något yrkande vid denna punkt. Men det är ganska naturligt, att när sparsamhetssträvandena få sådana uttryck som i föreliggande proposition, finansministern får svårt att vinna gehör för sina strävanden och i stället får vara med om en sådan »svart dag» som i dag, där de gemensamma voteringarna utfallit så, att riksdagen gillat de högre anslagskraven på alla punkter utom en enda, där det gällde, om en pension skulle sättas till 3,000 eller 2,210 kr. Herr talman, om det anses, att den finansiella situationen medger att gå in på en löneförhöjning av 2,000 kr. till varje befattningshavare, som här är i fråga, kan jag icke se något hinder, varför man icke skulle kunna gå med på den av reservanterna föreslagna löneförbättringen åt läroverkslärarna; och jag kommer alltså att lägga min röst för en ökad löneförbättring för dem.

Herr Olsson, Oscar: Herr talman! Jag är den siste ärade talaren mycket tacksam för den utredning han gav rörande förhållandet mellan statsutskottets ställning å ena sidan till läroverkslärarna och å andra sidan till landshövdingarna. Det är icke så ofta, som läroverkslärarna komma i så fint sällskap, men jag gör mig dock icke några illusioner beträffande resultatet av att de för en gångs skull kommit i detta sällskap.

För en stund sedan var det en vän till mig, som rådde mig att i denna fråga icke uppträda, och det av två skäl. Det första skälet var, att jag själv var läroverkslärare, och det läser icke vara bra att tala i egen sak. Det förstår jag så innerligen väl. Men vem skulle väl ha talat för läroverkslärarnas sak i statsutskottet, om icke jag gjort det? Jag är ju den ende reservanten i denna fråga. Det är således en bister nödvändighet, som bragt mig in i detta läge. Jag vill vidare till min ursäkt anföra, att jag ansåg mig så mycket hellre tvungen att gå denna väg, som jag var den enda i statsutskottet, som hade respekt för första kammarens ståndpunkt i denna fråga, och jag tycker det hade varit ledsamt, om icke i hela statsutskottet skulle finnas en enda person, som hade så mycken respekt för första kammarens två gånger fattade beslut, att han åter ville inför riksdagen hävda denna ståndpunkt. Ty det är dock två gånger, som första kammaren, visserligen emot andra kammaren, ställt sig på den ståndpunkt, som jag här företräder. Och ingenting har inträffat i fråga om rättfärdigheten av det krav, som här är på tal, som kan motivera, att första kammaren springer från sin ståndpunkt.

Det andra skälet, varför jag icke borde uppträda, skulle vara att söka i de gemensamma voteringarnas utgång i denna kammare. Redan förut ha dyrtidstilläggen gått igenom efter högre linjer än som beräknats, och man tycker varför skola icke läroverkslärarna kunna betala detta i någon mån? Nu i dag ha de privata läroverken fått sitt, och där är ingen besparing, som nu kan användas i fråga om läroverkslärarna. Sedan är det ett järnvägsbygge, som fått mer än man väntat sig, och det är då inte mer än rätt och billigt, att läroverkslärarna i någon mån får kännas vid den saken med! Läroverkslärarna ha alltid varit misshandlade, och de kunna då gärna misshandlas en gång till. Ja, det är en praktisk synpunkt, som kan ha sitt berättigande, men jag anser inte, att jag på grund därav kan avstå från att hävda den ståndpunkt, som inte bara jag

själv, utan, som sagt, första kammaren redan har intagit i denna fråga vid ett par tillfällen. *Tillfälliga löneförbättring för viss personal inom statsförvaltningen.*

Första kammaren har intagit sin ståndpunkt på mycket starka skäl. När läroverkslära-rens sista löne-*reglering genomfördes* — en hel löne-*reglerings-period* efter andra stats-*tjänares* — sade riksdagen tydligt ifrån om den propo-*rtion*, som borde upprätthållas mellan läroverkslära-rens löne-*ställning* och f. d. första- och andra-*gradstjänstemäns*. Redan året därpå förändrade riksdagen denna propo-*rtion*. Kungl. Maj:t ville förändra den så pass, att läroverkslä-*rarna* inte skulle få någon löne-*förbättring* alls. Då tyckte ändå riksdagen — båda kam-*rarna* den gången — att det var för våldsamt och sade ifrån: jo, visst skola läroverkslä-*rarna* ha en tillfäll-*ig löneförbättring*. Men denna tillfälliga löne-*förbättring* tillmättes då lägre än för alla andra stats-*tjänare* i motsvarande ställning, varigenom de grunder, som riksdagen året förut bestämt, faktiskt kommo att rubbas.

Läroverkslära-*rna* ha sedan vid åtskilliga tillfällen gjort framställningar om, att riksdagen i praktiken, i handling, skulle hävda den ståndpunkt, som riksdagen principiellt intagit. Två gånger ha motioner väckts i riksdagen för genomförandet av den ståndpunkten. Båda gångerna har första kammaren ansett, att läroverkslära-*rna* ha alldeles rätt i att kräva, att riksdagen även i handling omsätter den principiella ståndpunkt, som riksdagen har intagit. Andra kammaren har varit av annan mening, och därför har förslaget fallit i gemensam votering båda gångerna.

Nu föreligger frågan åter. Hur har statsutskottet ställt sig? Jo, statsutskottet har ställt sig välvilligt, sade herr Bergqvist. På vad sätt välvilligt? Jo, på det sättet, att statsutskottet har sagt: ha läroverkslära-*rna* varit föremål för den orättvisa, som ligger i denna lägre tillfälliga löne-*förbättring*, under fem år, så dö de inte, ifall de äro utsatta för den orättvisan ett år till. Så välvilligt har statsutskottet ställt sig. Statsutskottet har sagt: till nästa riksdag skola vi ha en utredning, som avhjälper denna orättvisa — ty en orättvisa är det, och en orättvisa har det alltid varit. Jag tror inte heller, att läroverkslära-*rna* dö av att bliva utsatta för den orättvisan en gång till. För allt i världen, de äro vana vid orättvisor. Men jag tycker inte, att detta resonemang motiverar, att första kammaren ställer sig på den ståndpunkt, som första kammaren förut alltid har bekämpat.

Det sades av herr Bergqvist, att motionen gjorde sig skyldig till ett föregripande av den löne-*reglering*, som nu är på remiss, och därför hade man måst ställa sig tveksam i statsutskottet. Ja, det är riktigt, att motionen i fråga om adjunkterna för två dyrtidsgrupper, de båda lägsta, föregrep den slutliga löne-*regleringen*. Det gällde 43 adjunkter i högsta löne-*graden*. Det är vidare riktigt, att det var ett föregripande beträffande vissa övning-*slärare*. Men detta skäl föreligger inte vidare för utskottet och inte för kam-*rarna* heller. När frågan först — jag röjer inga hemligheter härvidlag — var på tal i utskottet, bordlades den en längre tid, emedan man först ville avvakta dyrtidstilläggets bestämmande, och under tiden skulle kansliet se efter, var frågan skar sig och ett föregripande skedde. Det var icke gjort, när saken förelåg till slutligt av-*görande* i avdelningen, men jag fick då, eftersom jag hävdade motionens stånd-*punkt*, den uppmaningen att se till, att en sådan utredning blev gjord, så att icke på något sätt ett riksdagsbeslut skulle föregripa den slutliga löne-*reglerin-
gen*. Jag vände mig till den mest kompetenta person, som finns här i landet, för den utredningen, och resultatet föreligger i de tabeller som äro bifogade min reservation. Dessa tabeller äro så uppställda, att var och en, som velat se på saken, mycket lätt kunnat övertyga sig om att omöjligen något föregripande kan ske. Här har bortskurits de 43 adjunkter och de övning-*slärare*, på olika

Tillfälliga löneförbättring för viss personal inom statsförvaltningen.

(Forts.)

platser, som genom den tillfälliga löneförbättringen skulle ha kommit i bättre ställning än genom den definitiva löne regleringen. Här ha allesammans skurit bort! Argumentet om ett föregripande föreligger således inte. då det gäller att taga ståndpunkt till den reservation, som jag har bifogat utlåtandet. Då jag yrkar bifall till denna reservation, gör jag det följaktligen, herr talman, med den motiveringen, att första kammaren redan två gånger i sina beslut har hävdad den där företrädde ståndpunkten, att anmärkningen om föregripande inte på något sätt har något berättigande och att det inte kan betraktas som rättvist, att dessa läroverkslärare nu under fyra år ha satts i en särklass med ogynnsamma betingelser i fråga om det tillfälliga lönetillägget, då de icke på något sätt gjort sig förtjänta av att komma i en dylik särställning.

Jag vill fästa uppmärksamheten på en sak till, innan jag slutar. Det är en sak, som vi komma till om några minuter efter denna frågas behandling, nämligen en extra provisorisk löneförbättring för vissa professorer. Dessa professorer, åt vilka statsutskottet nu vill medgiva ett provisoriskt lönetillägg, ha liksom även de universitetslärare, som statsutskottet icke vill giva detta provisoriska lönetillägg, fått den tillfälliga löneförbättring, som det är tal om för läroverkslärarna. Vi äro således allesammans, skulle jag tro, med på att universitetslärarna skola få en extra provisorisk löneförbättring. Ingen opposition reser sig heller mot landshövdingarnas löneförbättring. Det blir således en ännu större, en ännu mera i ögonen fallande orättvisa mot läroverkslärarna, om första kammaren i detta fall skulle svika den ståndpunkt första kammaren förut har intagit.

Jag ber alltså, herr talman, att få yrka bifall till min reservation.

Herr förste vice talmannen: Då jag nu går att klargöra den ställning, som majoriteten inom utskottet har tagit i denna fråga, skall jag, trots att herr Nothin icke gjort något yrkande, helt en passant säga några ord i den frågan berörde. Det gäller ju mera en princip än frågan, huruvida landshövdingarna skulle få några ytterligare ökade lönetillägg.

Herr Nothin påvisade, att i åtskilliga residensstäder vissa institutioner, som sorterade under länsstyrelsen, lantmäterikontr. m. fl., måste hyra, som han sade, dyra och icke fullkomligt klanderfria lokaler, medan landshövdingarna sutto i bostäder, vilka med hänsyn till deras villkor och inkomster voro alldeles för stora för dem. Ja, detta är ju en gammal fråga. Man har försökt göra, vad man kunnat, och successive har man i Karlstad och Jönköping samt senast i Östersund sökt råda bot på de olägenheter, som uppkommit därigenom, att vissa institutioner, som ligga under länsstyrelsen, icke fått tillfredsställande lokaler.

Vad sedan den andra frågan beträffar, nämligen huruvida landshövdingarna skulle ha några sådana representationsskyldigheter, att de behöfde sitta i så stora lokaler, som de göra, är det ett spörsmål, som man inte precis kan lösa i detta sammanhang. Jag tror för min del, att folk i allmänhet inte äro så prosaiska, att de skulle finna sig i att landshövdingarna som vanliga borgare bo i sina förhyrda bostäder. Den erfarenhet man har av en sådan anordning har icke varit tilltalande. Det är så i Härnösand, och man har det så även i Stockholms län. Men jag har mig nu bekant, att just landshövdingen i Stockholms län har kommit in med begäran om att i stället för att hyra en bostad, för vilken han betalar en rätt väsentlig hyra och får hyresersättning, återfå sin gamla bostadslägenhet. Jag har, då den fråga, som herr Nothin nu berörde, varit under behandling, fått det intrycket, att man i allmänhet inom alla partier har haft den uppfattningen, att det är tillfredsställande, att landshövdingarna bo i de residenser, som äro avsedda för dem. Vi hade helt nyligen ett fall just i Östersund, där det från visst håll restes opposition just i den riktning herr

Nothin antytt, men den vann icke gehör ens bland herr Nothins partikamrater. Jag tror verkligen icke, att allmänheten är så särdeles benägen att se denna sak på det sätt, som herr Nothin antytt. Man har den känslan, att landshövdingen intar en viss särställning i länet och verkligen bör vara den representativa man hans ställning gör honom till. Det är åtminstone den uppfattning jag fått vid behandlingen av dessa ärenden. Men, som sagt får väl en utredning av frågan företagas i annat sammanhang än just detta, när det är fråga om löneförbättring för landshövdingarna.

Tillfällig löneförbättring för viss personal inom statsförvaltningen.
(Forts.)

Denna löneförbättring anser jag ytterst påkallad. Jag får säga, att jag redan för ett par år sedan vände mig till finansministern i den regering, herr Nothin tillhörde, och fäste hans uppmärksamhet på detta och frågade, om han icke kunde göra något för att förbättra landshövdingarnas lönetillägg. Men då var det inte möjligt att göra någonting. Nu har saken lyckligtvis i alla fall kommit fram, och om man därvid något överskrider den reglering av landshövdingarnas löner, som är tänkt, så har man gått på den linjen med fullt öppna ögon, därför att man icke ansett, att den löneregleringen är den lämpliga. Då emellertid intet yrkande är gjort, har jag ingenting vidare att säga härom.

Beträffande sedan löneförbättringen för läroverkslärarna, är det en gammal fråga, som dyker upp varje gång frågan om löneförbättringar föreligger.

Nu sade den siste ärade talare, som hade ordet, att han är den ende, som respekterat första kammarens beslut. Ja, men riksdagens beslut har varit helt annorlunda, och när man som jag icke tillhört majoriteten inom första kammaren, anser jag dock, att man har en viss frihet att icke böja sig för första kammarens beslut. Jag har, då dessa frågor förevarit, alltid ställt mig på Kungl. Maj:ts ståndpunkt, trots att eklestiasitikministrarna i de olika regeringarna visserligen vid upprepade tillfällen uttalat, att det vore önskvärt att få denna löneförbättring för läroverkslärarna, ehuru de finansiella svårigheterna ha kommit emellan och man därför icke kunnat påyrka löneförbättringen. Detta är ju fallet även i år.

Nu får jag säga, att man om själva sakfrågan kan ha olika meningar. Jag vill icke helt och hållet förneka, att det kan finnas något visst fog i vad den siste ärade talaren har sagt. Men här föreligger i alla fall en utredning, som jag har i min hand. Den är gjord av statskontoret, och den går icke så deciderat på den linje, som den siste ärade talaren representerade. Nu hörde vi, som sutto i statsutskottet i går, en mycket framstående ledamot av andra kammaren yttra, att statskontoret just är den institution, som bäst förstår att bedöma lönefrågor. Det sade han i samband med frågan om hur det skulle ordnas med fullföljandet av statstjänstemännens besvär, när de ansågo sig icke hava blivit riktigt och författningsenligt behandlade. Detta samma statskontor har icke alls kommit till samma resultat som den siste ärade talaren, utan det har kommit till det resultatet, att om man vill göra något utan att möjligen föregripa en löneroglering, kan man högst öka den tillfälliga löneförbättringen för lektorer ensamma med etthundra kronor och sålunda höja tillägget från 600 till 700 kronor — det fanns verkligen några reservanter i statskontoret, som yrkade på 300 kronors ökning. Då det i alla fall skulle bliva ett så obetydligt tillägg och det endast skulle gälla en del av de lärare, som det är fråga om, några få, varigenom man skulle göra de övriga, den stora mängden, desto mera har statsutskottet icke funnit det vara skäl i att förorda en sådan ökning för missbelättna. Därför har man tyckt, att det ej var skäl att förorda denna ökning.

Nu föreligga här två reservationer, den ena avgiven av herr Bergqvist och den andra av herr Oscar Olsson. Herr Bergqvists reservation går ju ut på att man skulle ge ett extra bidrag till lektorerna och adjunkterna på vissa dyrorter

Tillfällig löne-
förbättring för
viss personal
inom stats-
förvaltningen.
(Forts.)

med ett par hundra kronor. Det förefaller mig mycket olämpligt, så mycket mera som åtminstone på några dyrorter, som t. ex. Stockholm och Göteborg, kommunen träder emellan och ger läroverkslärarna dyrortsbidrag. Så ha t. ex. lektorerna i Stockholm ett hyresbidrag av 950 kronor och adjunkterna ett hyresbidrag av 750 kronor. De extra ordinarie lektorerna ha efter fyra år ett hyresbidrag av 650 och efter 10 år av 750 kronor. Jag tror, att även extralärarna ha något bidrag. Genom dessa extra bidrag bliva lärarna åtminstone på några dyrorter tillgodosedda, och därför förefaller mig denna reservation något ojämn och olämplig. Jag tror icke, att den skulle bereda den rättvisa, som reservanten för sin del åsyftar.

Beträffande herr Oscar Olssons reservation är det ju så, att ingen har varit i tillfälle att sätta sig in i den. Alla de detaljer, som stå tryckta i reservationen, förelågo för första gången, när detta ärende sista gången behandlades i statsutskottet in pleno. Alltså har ingen kunnat taga någon närmare kännedom därom och sätta sig in i frågan för att se, i vad mån det var möjligt att acceptera förslaget och huruvida det icke på något håll skulle skära sig med den tilltänkta löneordningen.

Nu får jag säga, att även om jag nu icke personligen varit så övertygad om vad som var det rätta i detta fall, hade det avgörande för mig varit den stora summa det här är fråga om. Vi ha i utskottet skjutit på denna fråga, därför att vi ville se, hur riksdagen skulle besluta i fråga om dyrtidstilläggen, och jag får säga, att när jag förde fram den mening, som sedan blev riksdagens och då det eventuellt gällde 8 ¹/₂ miljoner kronors ökning, tänkte jag mig, att det sedan finge vara slut med ytterligare öknings utöver vad Kungl. Maj:t föreslagit. Därför ansåg jag för min del, att det icke borde komma i fråga att detta år med den nu rådande finansiella ställningen fatta ett beslut, som skulle medföra en ytterligare kostnad av 610,000 kronor.

Nu sade visserligen herr Nothin, att det är ingenting, som hindrar, att man när man ger landshövdingarna ökat tillägg, även ger ökat tillägg åt läroverkslärarna. Ja, så ligger ju inte precis saken. I förra fallet gäller det ett tjugotal personer, och man vet tämligen precis, vad det rör sig om. Kungl. Maj:t har föreslagit det och tagit med utgiften i sina beräkningar. Men därför att man här ger några och fyrtiotusen kronor eller vad det går till, kan man inte precis vara med om att också ge 610,000 kronor. Herr Nothin, det finns någonting, som heter sparsamhetssynpunkt också, och den får i någon mån göra sig gällande även i detta fall. Jag kan inte se, att man, om man går med på att ge landshövdingarna en förbättring, därmed så att säga blir skyldig att även öka läroverkslärarnas extra lönetillägg.

Jag har nu för min del framfört dels min personliga, dels också utskottets uppfattning i denna fråga, och jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr statsrådet **Beskow**: Herr greve och talman, mina herrar! Herr Nothin har ju motionerat om att länsresidensen skulle användas för andra ändamål, och som en konsekvens har han nog också tänkt sig, att den representationsplikt, som nu i stor utsträckning åligger landshövdingarna, skulle minskas. Med den utgångspunkten har han i motionen yrkat avslag på Kungl. Maj:ts proposition om tillfällig löneförbättring.

Det har i dag visserligen icke framställts något sådant yrkande, men jag anser mig i alla fall böra med några ord beröra denna angelägenhet.

Jag vill då instämma med herr förste vice talmannen, när han menar, att landshövdingarnas ställning i länen är sådan, att man säkerligen i länen icke skulle taga väl upp, att landshövdingarna berövades sina residens och gäve dem

en hyresersättning i stället. Säkerligen väntar man sig också i länen, att landshövdingarna, liksom för närvarande skola hava en rätt betydande representationsplikt, att deras hem skola vara en slags saulingspunkt för invånarna i länen. Går man ut därifrån, tror jag inte, att man kan säga, att det förslag om en höjning av den till dem utgående tillfälliga löneförbättringen på 2,000 kronor, som här av Kungl. Maj:t framställts, ger överdrivna inkomster. Jag vill erinra om att år 1885 — detta anges i propositionen — hade landshövdingen i Göteborg en lön av 17,000 kronor, i Malmö 15,500 och i de övriga länen 13,000 kronor. För närvarande utgå motsvarande avlöningar med 19,000, 17,500 och 15,000 kronor, d. v. s. för hela tiden ända från 1885 till nu med den oerhörda förändring i penningvärdet, som under tiden inträffat, hava landshövdingarna fått en tillfällig löneförbättring på 2,000 kronor. Nu föreslår Kungl. Maj:t ytterligare 2,000 kronor. Kan det verkligen anses för mycket?

Tillfällig löneförbättring för viss personal inom statsförvaltningen.
(Forts.)

Jag tror, att den jämförelse, som här är gjord med läroverkslärarna, icke är berättigad, detta redan på grund av de siffror som jag nu anfört. Vi veta ju, att läroverkslärarna gång på gång ha kommit i åtnjutande av förbättringar av sina löneförmåner. Skulle man göra motsvarande uppställning och se efter, hur deras löner stigit från 1885 till nu, skulle man genast se, hur orimligt det är att påstå, att det är oriktigt att lägga fram ett förslag om tillfällig förbättring för landshövdingarna men icke på samma gång lägga fram ett förslag om tillfällig löneförbättring för läroverkslärarna.

Herr förste vice talmannen har ju också berört den statsfinansiella synpunkten på denna fråga. I det ena fallet gäller det 49,000 kronor. I det andra gäller det ett belopp av mellan 600,000 och 700,000 kronor, såvida icke herr Bergqvists reservation bifalles, i vilket fall det ju gäller ett mindre belopp.

Att Kungl. Maj:t icke lagt fram något förslag om ökning av den tillfälliga löneförbättringen för läroverkslärarna, beror ju egentligen därpå, att Kungl. Maj:t har velat följa den mening, som riksdagen år efter år uttalat ända från 1919. Att första kammaren vid skilda tillfällen fattat andra beslut, kan icke i detta avseende vara normgivande, utan regeringen får rätta sig efter vad riksdagen beslutar.

Nu menar herr Olsson, att det sedan dess inträffat något, nämligen att lärarlönekommittén lagt fram förslag om reglering av läroverkslärarnas löner.

Ja, det är ju riktigt, men vi få väl icke utgå ifrån, att riksdagens beslut med nödvändighet skall sammanfalla med vad lärarlönekommittén har föreslagit. För min personliga del finner jag de löner, som av kommittén äro föreslagna, så pass mycket högre än lönerna till tjänstemän i de förutvarande första och andra normalgraderna, med vilka man tidigare har jämfört dessa läroverkslärare, att jag är långt ifrån övertygad om, att detta lärarlönekommitténs förslag slutligen kommer att bli riksdagens beslut. Under sådana förhållanden tror jag, att det kan vara riktigt, att utskottets förslag vinner kammarens bifall.

Jag vill framhålla, att även om man går på herr Bergqvists reservation, visar det sig, att man kommer upp till löneförmåner, som för såväl adjunkter som lektorer i vissa fall äro högre än vad som gäller för första och andra gradens tjänstemän. Man får väl ändå gå ut ifrån, att man icke utan vidare kan ge sig in på en sådan linje. Jag har här låtit göra en uppställning, där man räknat med dyrtidstilläggen, sådana de för närvarande utgå. För lektorerna ställer det sig då så, att om herr Bergqvists reservation skulle av riksdagen antagas, kommer begynnelseavlöningen i ortsgrupperna E—G att, inklusive dyrtidstillägg, utgå med 8,976 kronor, medan befattningshavare i lönegraden B 15 i ortsgruppen E erhåller en begynnelseavlönning av 8,510 kronor, alltså väsentligt mindre än lektorlönen; i ortsgruppen F erhåller en tjänsteman i B 15 8,779 kronor och först i ortsgruppen G blir det mera för en tjänsteman i B 15 än för

*Tillfälliglöne-
förbättring för
viss personal
inom stats-
förvaltningen.* en lektor enligt herr Bergqvists reservation; där utgår nämligen lönen med 9,048 kronor. Slutavlöningen för lektorerna skulle, därest herr Bergqvists reservation av riksdagen antages, utgå med 10,336 kronor i ortsgrupperna E—G, under det att för en tjänsteman i B 15 avlöningen i E-gruppen med nuvarande dyrtidstillägg uppgår till 10,124 kronor, således ett lägre belopp.

(Forts.)

Siffrorna för adjunkterna ställa sig så, att efter herr Bergqvists reservation skulle begynnelseavlöningen i ortsgrupperna E—G utgå med 6,936 kronor — där skulle de verkligen komma lägre än befattningshavarna i B 13 i samma ortsgrupp. Men däremot skulle slutavlöningen enligt herr Bergqvists förslag i ortsgrupperna E—G uppgå till 8,976 kronor, medan för tjänstemän i B 13 slutavlöningen uppgår till 8,510 kronor i E-gruppen och 8,779 kronor i F-gruppen.

Jag tror, att om man utgår från dessa siffror, bör man kunna finna, att en ytterligare utredning här kan vara på sin plats.

Herr talmannen tillkännagav, att anslag utfärdats till sammanträdets fortsättande kl. 8 e. m.

Herr Bergman, Johan: Herr talman, mina herrar! Man har inom läkarvetenskapens terminologi en term, som heter »evthanasi», smärtfri död, konsten att beröva döden dess bitterhet. Statsutskottet, som dagligen har att anställa storslakt på motioner, synes verkligen ha börjat tillägna sig humana metoder. Jag måste verkligen erkänna, att det icke gärna är möjligt att avliva en motion på ett mera sympatiskt sätt än som skett här; det är endast en rättvisa mot statsutskottet att erkänna detta. Statsutskottet avstyrker icke ens formellt motionen utan hemställer med anledning av densamma om en skrivelse i ämnet; i sak är det ju dock egentligen ett avstyrkande. Men utskottet vitsordar i allt väsentligt riktigheten av motionärernas uppgifter och rättvisan i deras krav och har egentligen knappt något annat att invända — åtminstone får man, när man läser utskottets betänkande, det intrycket — än att motionärerna icke äro statsråd. Framställningen skulle ha kommit från Kungl. Maj:t, heter det. Den anmärkningen kan man ju taga med ganska mycken ro, och beträffande en och annan av mina ärade medmotionärer torde det för övrigt vara ett fel, som lätt kan gå bort med åren — åtminstone gäller väl detta en av dem, en som redan varit statsråd. Men jag undrar, om man icke, när man även denna gång framställer denna vanliga invändning mot en enskild motion, är litet för mycket behäftad med ett slags vidskeplig tro på Kungl. Maj:ts, om jag så får uttrycka mig, magiska förmåga. Denna fråga har varit utredd flera gånger. Den har varit föremål för uttalanden av flera ecklesiastikministrar, i samma riktning som motionen går, och den har också, som redan herr Olsson påpekat, varit föremål för denna kammares beslut, vilket då utföll just precis på det sätt motionen yrkar, så att kammaren behöver icke, ifall den ansluter sig till motionärernas uppfattning, göra annat än vidhålla sitt förra beslut i saken. Det är visserligen sant, att yrkandet den gången föll i andra kammaren, men det föll med blott två röster — det var ju nästan den minsta möjliga majoritet — och i denna kammaren vann det stor majoritet.

Det kan ju nu förefalla frestande att acceptera den kompromiss, som på ett i riksdagen icke ovanligt sätt bjudits av herr Bergqvist och hans medreservanter. Enligt hans linje skulle åtminstone några av läroverkslärarna få en löneförbättring av 200 kronor, nämligen de, som äro bosatta på vissa dyrorter. Man har ju anledning att vara tacksam för den välvilja, som tagit sig uttryck i denna reservation, men man befinner sig här i viss mån i samma läge som vid sammanjämkningen i flickskolefrågan, och jag tror, att frestelsen även denna

gång bör avvisas för principens skull. Det gäller nämligen icke någon nödhjälpsfråga; det är icke i främsta rummet fråga om dessa 200 eller 300 kronor — motionen går ju i verkligheten ut på 300 kronors ökning för adjunkterna och 400 kronors för lektorerna; det står visserligen 900, respektive 1,000 kronor, men de ifrågavarande tjänstemännen ha för närvarande i tillfällig löneförbättring 600 kronor, så att den reala skillnaden blir den nyss angivna. Det är emellertid icke pennningssumman, som är huvudsaken, utan huvudsaken är att fasthålla vid den rättvisa gruppering i förhållande till andra tjänstemän, som icke endast första kammaren utan hela riksdagen 1918 bestämt, och som man sedan dess alltid, när denna sak varit före, har erkänt vara den riktiga. Genom omständigheter, som förut i debatten varit berörda, har lärarnas ställning sedermera blivit förskjutet, vid beviljandet av det tillfälliga lönetillägget, och vad det här gäller är att åter ställa in dem i den rätta relationen till övriga statstjänstemän. Man kan icke heller säga, att detta skulle vara något önskemål, som måhända kunde väcka någon motvilja hos övriga tjänstemän, ty även statstjänstemannakongressen har för helt kort tid sedan — det var visst 1920 — uttalat sig för det. Man har på alla håll funnit det vara rättvist. Skolöverstyrelsen har uttalat sig för saken; ecklesiastikministrarna ha uttalat sig för densamma, även den nuvarande, som hänvisar till de finansiella svårigheterna såsom enda grund till att han icke tillstyrkt k. propositionen i ämnet. De små anmärkningar, som gjorts i avseende på att avlöningen för ett litet fåtal läroverksadjunkter på vissa orter under vissa, för övrigt ganska ovissa förutsättningar, skulle komma att med ett obetydligt belopp överstiga vad de kunde beräknas få vid en definitiv löneroglering, äro ju undanröjda genom den modifikation, som herr Olsson företagit i sin reservation. Vad den statsfinansiella sidan beträffar, är det ju klart, att man icke kan förbise den. Men nog är det bra osympatiskt, att alltid just denna kår speciellt skall utväljas som offer för det statsfinansiella läget, samtidigt med att man alltid erkänner rättvisan i kårens krav.

Detta är dock icke någon särskilt stor ekonomisk fråga; det gäller visserligen en totalsumma av 610,000 kronor, men i jämförelse med de belopp, som vi beviljat vid gemensamma voteringar, icke minst i dag och även vid andra tillfällen, och i förhållande till budgeten i det hela är det dock icke någon betydande summa. Vilja statsmakterna, nog kunna de åstadkomma dessa medel.

Jag tror, som sagt, att man bör avvisa herr Bergqvists reservationslinje för principens skull. Motionärernas och herr Olssons ställning är den principiellt riktiga, som ju också utskottet självt har medgivit. En styrka för denna ståndpunkt är också, såsom redan i förbigående påpekats, att första kammaren förut har intagit densamma. Det skedde med anledning av en motion vid 1920 års riksdag, väckt av herr Alexanderson och 31 andra ledamöter. Denna motion gick ut på detsamma som den nu föreliggande. En reservation i överensstämmelse med denna motion bifölls då av första kammaren med ganska stor majoritet. I andra kammaren bifölls utskottets avslagsyrkande med endast 77 röster mot 75. I den gemensamma voteringen avgåvos 182 röster för utskottets yrkande och 170 för reservationen. Kammaren gör sålunda ingenting annat än fasthåller vid sitt forna beslut, om den nu ansluter sig till herr Olssons reservation. Att under sådana förhållanden släppa denna starka och av kammaren så nyss förut intagna linje för att acceptera den i och för sig oriktiga princip, som ligger till grund för herr Bergqvists reservation, kan knappast vara tillrådligt. Denna reservation går nämligen ut på att sammanblanda denna sak med frågan om ortstilläggen. Frågan om ortstilläggen har enligt riksdagens eget uttalande år 1918 — märk väl icke endast första kammarens utan även andra kammarens — gjorts alldeles oberoende av denna sak. När riksdagen

Tillfällig löneförbättring för viss personal inom statsförvaltningen.
(Forts.)

Tillfällig löne-
förbättring för
viss personal
inom stats-
förvaltningen.
(Forts.)

år 1918 bestämde sig för att ställa läroverkslärarna i en viss relation till första och andra gradens tjänstemän, skedde detta oberoende av ortstilläggsfrågan, såsom tydligt framgår av akterna, och denna fråga spelar alltså ingen roll för det nu föreliggande ärendet. Om det sedermera skulle komma att bli ortstilllägg för vissa dyrorter, är det en sak för sig.

Vad den andra huvudinvändningen beträffar, som här framställts, nämligen att ett bifall till motionen skulle innebära ett föregripande av den slutliga löne-regleringen för läroverkslärarna, har svårigheten i detta avseende undanröjts, i den mån den förefinns — och den förefinns endast eventuellt och i obetydligaste grad i motionen — genom herr Olssons reservation. Jag tror också, att opinionen inom lärarkåren tämligen allmänt skulle ogilla en sådan kompromiss, som herr Bergqvists reservation innebär. Man är givetvis tacksam för den välvilja, som ligger till grund för densamma, men de stockholmslärare och andra på dyrorter bosatta lärare, som ensamma skulle få de föreslagna 200 kronorna, medan deras kolleger på andra orter skulle bli utan, torde nog i allmänhet tänka: »Giv åt Stål en penning även eller tag ock min!» Det är principen de kämpa för mer än för de 200 kronorna.

Den kår, det nu är fråga om, hör icke till de högröstade. Den har haft den sympatiska egenskapen att icke hålla sig synnerligen mycket framme. Det är en sympatisk egenskap, men också en egenskap, som för dem själva har varit allt annat än nyttig, därför att den alltid har medfört, att de blivit styvmoderligt behandlade. Först nu på allra sista åren har en organisation kommit till stånd, som i någon mån sökt bevaka deras intressen, men även sedan denna kom till stånd, kan man ingalunda säga, att lärarkåren på något sätt, som motsvarar vad den kunde ha haft anspråk på, har hållit sig speciellt framme.

Det anfördes av herr finansministern, att lärarna flera gånger fått förbättringar i sin ställning. Ja, det är sant, men när dessa förbättringar ha kommit, ha de alltid erhållits långt efter den tid, då de egentligen borde ha kommit, och de ha varit grundade på ekonomiska beräkningar, som redan varit föråldrade. När t. ex. 1905 års löne reglering genomfördes, var denna grundad på beräkningar, som utgingo från förhållandena på 1890-talet. Detta har också spelat en viss roll i fråga om det diagram beträffande tjänstemännens löner, som nyligen har offentliggjorts och av vilket tyckes framgå, att läroverkslärarna icke skulle ha det så dåligt i jämförelse med andra. Visserligen erkänner man enligt detta diagram, att lektorerna ha det litet sämre än de borde ha, men adjunkterna skulle ha fått full kompenstation, anser man. Detta är beroende på att man icke tager hänsyn till att dessa beräkningar utgå från en äldre prisnivå, under det att beräkningarna beträffande andra tjänstemän utgå från en senare prisnivå. Skulle man taga hänsyn till de riktiga siffrorna därvidlag, skulle jämförelsetalen bli för lektorerna 178 och för adjunkterna 184 i stället för de tal, som diagrammet utvisar. Detta har också den som uppgjort diagrammet själv erkänt och påpekat i en not, men det har icke framträtt i pressens publikation av diagrammet, vilket kanske därför misslett uppfattningen hos en och annan.

Under hänvisning dels till vad som förut anförts av reservanten och dels till vad jag nu har yttrat samt under påpekande av att detta är en kulturfråga av icke ringa betydelse för vårt land, under det att den å andra sidan icke har synnerligen stor betydelse i finansiellt avseende för statsbudgeten i det hela, ber jag för min del att få yrka bifall till herr Olssons reservation.

Herr Nothin: Herr talman! Först en kort replik.

Herr förste vice talmannen återopade särskilt förhållandena i Stockholms län och att där väckts fråga om inredande av bostadsvåning åt landshövdingen.

Ja, det är sant, men just detta fall har för mig framstått som ett delvis avskräckande exempel. Jag läste i tidningarna för en eller annan månad sedan om att byggnadsstyrelsen för ändamålet begärt icke mindre än 500,000 kronor. Siffran förefaller mig allt för hög, men jag har icke varit i tillfälle att kontrollera, om något tryckfel föreligger.

Beträffande påståendet, att det förefinnes en allmän önskan om att länsresidensen skola vara centralpunkter i länen, vill jag nämna, att när jag i går letade i riksdagstrycket efter en annan sak, fann jag, att denna fråga varit uppe i riksdagen för några år sedan. Fem reservanter bland 1916 års statsrevisorer anförde nämligen liknande synpunkter. De yttrade: »De lokaler, som nu upplåtas såsom bostadsvåningar åt landshövdingarna, omfatta i regel utrymmen, icke obetydligt överstigande vad vederbörande själva torde finna behöfligt och önskvärt. Med den fördyring sådana lokalers tillsyn och uppvärmning efter hand undergått, synas överflödigt stora bostadsutrymmen komma att framstå mera som en börda än som en förmån.» I anledning av detta yttrande väcktes i denna kammare en motion av herr Carl Gustaf Ekman; och med bifall till denna motion hemställde statsutskottet, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta verkställa utredning, huruvida och i vilken utsträckning den nu till landshövdingarna utgående bostadsförmånen in natura skulle kunna ersättas med kontant hyresersättning. Utskottets hemställan bifölls i andra kammaren men föll just i denna kammare, som jag har äran tillhöra.

Vad beträffar den jämförelse, som herr statsrådet anställt mellan landshövdingarna, å ena sidan, och en del andra högre ämbetsmän, å andra sidan, brister den måhända något i fullständighet; övriga ämbetsmän ha ju endast haft konstant lön, medan i landshövdingelönerna, såsom mycket riktigt påpekats, ju även ingått fri bostad. Skulle jämförelsen göras fullständig, skulle man ju evalvera värdet av den fria bostaden vart och ett av åren 1885, 1910 och 1923, liksom man skulle taga hänsyn till förmånen av fri uppvärmning jämte, om jag minns rätt, år 1920 landshövdingarna tillagd ersättning för vissa resor inom länet, som de förut icke haft.

Jag ber kammaren om ursäkt, att jag så pass länge uppehållit mig vid denna fråga, men anledningen är den, att saken väl kommer igen ett senare år, och denna debatt kan då måhända vara av någon betydelse för det förberedande arbetet.

Eftersom jag har ordet, må det också tillåtas mig att ånyo yttra några ord angående läroverkslärarnas lönefråga. Herr statsrådet anställde därvidlag, om jag uppfattade honom rätt, någon jämförelse mellan läroverkslärarna å ena sidan och de gamla s. k. första och andra gradens tjänster å andra sidan. Det är alldeles riktigt, att en sådan jämförelse brukat göras, men jag tror ej att den är riktig. I fråga om första och andra gradens tjänster tänker man ju närmast på tjänstemän i de centrala verken och i de olika departementen; men de ha ju i allmänhet helt andra befordringsmöjligheter än läroverkslärarna. Jag skulle även tro, att själva studietiden, åtminstone för lektorerna, ingalunda är kortare än för nyss äsyftade tjänstemän. Jag är benägen att antaga, att om denna jämförelse gjorts förr i världen, har man utgått ifrån, att professorerna ansetts böra jämföras med tredje gradens tjänstemän. Nu föreligger ju ett förslag — jag är icke hemma i huru långt detta avancerat — om att professorerna skola flyttas upp till en betydligt gynnsammare ställning. Det förefaller då vara en ganska riktig konsekvens, att även läroverkslärarna erhålla någon förbättring, som jag tror vara väl motiverad ur alla synpunkter.

Herr statsrådet **Beskow**: Herr greve och talman, mina herrar! Jag gjorde nu ingen jämförelse mellan landshövdingarna och andra högre statstjänstemän;

*Tillfällig löne-
förbättring för
niss personal
inom stats-
förvaltningen.*
(Forts.)

Tillfällig löneförbättring för viss personal inom statsförvaltningen. den har ju gjorts i propositionen. Men givetvis ligger det något i herr Nothins påpekande om bostadsförmånen. Den jämförelse jag anställde, gällde läroverkslärarna och landshövdingarna, en jämförelse, som herr Nothin själv gav anledning till.

(Forts.)

Vad nu beträffar frågan om förhållandet mellan avlöningsförmånerna för första och andra gradens tjänstemän å ena sidan och adjunkter och lektorer å andra sidan, skulle jag vilja citera ett uttalande av den dåvarande finansministern i propositionen i detta ämne till 1919 års riksdag — det var statsrådet Thorsson. Han säger efter en lång motivering: »Detta synes mig icke heller i och för sig behöva strida mot den, efter vad som uppgivits, erkända uppfattningen, att lektorn är väl så mycket värd som tjänstemannen i andra normalgraden och likaledes att adjunkten är väl så mycket värd som tjänstemannen i första graden. Avlöningsbeloppen böra nämligen stå i viss relation ej endast till vederbörande befattningshavares kompetens och arten av det utförda arbetet utan även till arbetsmängden och tjänstgöringsförhållandena, varför svårigheterna äro synnerligen stora att göra en jämförelse mellan lärarna och övriga tjänstemän i allmänhet, icke minst med hänsyn till den, i jämförelse med den administrativa tjänstemannens semester, längre ledighet, skolmannen förfogar över.» Att denna fråga icke är så lätt att taga ståndpunkt till, tror jag, att man i varje fall kan vara övertygad om.

Med anledning av att här yrkats bifall till herr Olssons reservation, vill jag framhålla, att om den bifalles, kommer man i varje fall för vissa dyrortsgrupper till, såvitt jag kan förstå, alltför stora skiljaktigheter mellan läroverkslärarna och första och andra gradens tjänstemän. Bifalles herr Olssons reservation, få vi med nu gällande dyrtidstillägg en begynnelseavlönning för lektorer i ortsgupperna A—C av 9,248 kronor, medan motsvarande begynnelseavlönning för en tjänsteman i lönegraden B 15 är i A-gruppen 7,434 kronor — alltså 1,800 kronor lägre — i B-gruppen 7,703 kronor och i C-gruppen 7,972 kronor. Jag anför dessa siffror endast såsom exempel för att visa varthän det bär om man följer denna reservation. Man får nämligen komma ihåg en sak härvidlag, och det är, att dyrtidstilläggen för tjänstemännen i lönegraden B 15 numera utgå med endast halva beloppet, i procent räknat, mot dyrtidstilläggen för läroverkslärarna, som ju i detta avseende äro jämställda med tjänstemän tillhörande de icke reglerade verken.

För min del vill jag endast helt kort sluta med att säga, att ett beslut i enlighet med herr Olssons reservation skulle innebära, att riksdagen redan nu tager slutlig ställning till frågan om definitiv löne reglering för läroverkslärarna. Jag undrar, om det kan vara riktigt.

Herr Bergqvist: Herr greve och talman! Jag har begärt ordet för att avge repliker till ett par av de föregående talarna.

Såvitt jag hörde rätt, yttrade herr förste vice talmannen, att det förslag, som innefattas i den av mig m. fl. framburna reservationen, icke skulle vara rättvist eller lämpligt. Beträffande det senare kan man ju tvista, ty huruvida ett förslag är lämpligt eller icke, kan ju bedömas på många olika sätt. Men att det icke skulle vara rättvist, förefaller mig litet överraskande, ty ett sådant omdöme skulle innebära, att hela systemet med ortstillägg icke skulle vara rättvist. Vad som i reservationen föreslagits är ju ingenting annat än att det beträffande läroverkslärare skulle bli ett ortstillägg ungefär i analogi med vad som är fallet beträffande civila befattningshavare i icke reglerade verk.

Herr Bergman yttrade vidare, att vad jag här föreslagit närmast kunde rubriceras såsom nödhjälpen åt läroverkslärarna och att dessa icke ville taga emot någon sådan nödhjälpen. Jag är lika förvånad över ett sådant uttalande. Då skulle ju alla ortstillägg vara nödhjälpen. Ortstillägg ingå i avlöningen på flera

andra områden, utan att man kan sätta en sådan hallstämpel på dem. Och varför skulle det bli nödhjälp, ifall även läroverkslärarna finge tillgodonjuta denna förmån?

Herr Bergman gjorde också gällande, att den reservation, jag framburit, vilar på en oriktig princip, därför att den vill införa ortstillägg för lärarna. Herr Bergman yttrade, att det uttryckligen har sagts ifrån, att den lönerreglering, som skedde 1918, skulle tillkomma läroverkslärarna oavsett ortstillägg. Detta är alldeles riktigt, men här är icke fråga om någon definitiv lönerreglering utan om tillfällig löneförbättring, och jag vill därvid fästa herr Bergmans uppmärksamhet på att skälet till att läroverkslärarna vid 1919 års riksdag icke fingo samma lönetillägg som andra tjänstemän var, att man icke ville föregripa frågan om ortstilläggen.

Herr Bergman yttrade härefter, att ett bifall till den reservation, som jag har framställt, utan tvivel skulle ogillas av läroverkslärarna. Ja, det kan ju hända, men jag vill säga, att detta förslag är framkommet i den bästa avsikt. Och jag har gått ut ifrån den förutsättningen, att om man icke nu genast kan göra allt, man väl ändå kan göra något. Att det skulle komma att mottagas med ogillande förefaller mig också icke vara sannolikt.

Herr statsrådet och chefen för finansdepartementet har här jämfört läroverkslärarna med befattningshavarna i lönegraderna B 15 och B 13 i nyreglerade verk och framhållit, att i den dyraste ortsgruppen skulle några av adjunkterna och lektorerna komma något över motsvarande tjänstemän i dessa civila verk. Herr finansministern medgav dock själv, att det var rätt litet, som skilde. Jag vill dessutom fästa uppmärksamheten på att vid 1918 års lönerreglering uttalades av departementschefen den grundsatsen, att en lektor borde stå något före en andra gradens tjänsteman och en adjunkt något före en första gradens tjänsteman, och den grundsatsen torde kunna äga sin giltighet ännu. Men då betyder det ju icke så mycket, ifall en eller annan adjunkt eller lektor skulle komma med några kronor över motsvarande tjänsteman i B 13 eller B 15.

Jag vill också säga, att då jag har framställt detta förslag, jag givetvis också tänkt på de trakter, som jag representerar, de nordligaste delarna av landet. Vid läroverken i Umeå och Luleå är det synnerligen svårt att få några goda lärarkrafter. Man har stora bekymmer i detta hänseende, och de lärare, som komma dit, stanna i regel rätt kort tid. Om man kan bereda dem någon liten förmån, vilket de rättvisligen böra ha på en sådan ort, kan det finnas litet bättre utsikter att förvärva lärarkrafter och även att få behålla dem. Jag hoppas, att kammaren också må anse det såsom en lofvärd avsikt av en Ortsrepresentant, att han tänker även på sin egen ort. Jag vill också säga herr Bergman och herr Olsson, att jag icke skall vara den, som vill motarbeta deras förslag, men jag hyser föga förhoppning om att det skall kunna gå igenom.

Herr Swartz: Herr talman! Utskottets syn på denna fråga har redan av herr förste vice talmannen blivit fullständigt klarlagd. Jag anser mig endast böra sekundera honom, på det att han icke må stå ensam mot de många opponenter, som här uppträtt.

För mig personligen har det, det må jag gärna bekänna, varit en övervinelse att icke omedelbart nu i år vara med om att bidra till att giva herrar lektorer och adjunkter en förbättrad ställning, som jag innerligt väl unnar dem och verkligen anser dem vara i behov av. Men det har för mig stått tämligen klart, att saken är av en ganska invecklad natur, och att det icke går för sig att i en hastig vändning fatta ett sådant beslut, bara därför att ens hjärta vill, att de skola få det litet bättre, utan man får lov att på vanligt statsutskottsmaner och riksdagsmaner dessförinnan underkasta saken en ordentlig prövning. Man har därför icke ansett sig — och jag har måst ansluta mig till

Tillfällig löneförbättring för vissa personal inom statsförvaltningen.
(Forts.)

*Tillfällig löne-
förbättring för
viss personal
inom stats-
förvaltningen.*
(Forts.)

den uppfattningen — kunna göra något annat än att understryka sin uppfattning om det önskvärda och nödiga för lärarna att få sin ställning förbättrad och att understryka behovet av att den undersökning, som bör göras och måste göras, innan man ens kan komma med ett tillfälligt lönetillägg, för den händelse utredning icke snart nog kan utmynna i ett definitivt löneredningsförslag, måste sättas i gång så snart som möjligt. Detta framgår ju också klart av vad utskottet här sagt. Men om man nu utan någon så ingående utredning, som man brukar fordra och som behöver göras även i detta fall — därvidlag kan jag icke minst hänvisa till vad herr statsrådet och chefen för finansdepartementet nyss uttalat — utan vidare godkänner det förslag, som från reservanthåll framkommit, skär det sig otvivelaktigt. Ja, herrarna skaka på huvudet, och det undrar jag icke på, då herrarna ha en annan uppfattning, men om man vill vara försiktig, tror jag dock, att det är bäst att gå tillväga på det sätt, som brukar vara det vanliga, då det nu i alla händelser skulle medföra ett så pass stort tillägg till budgeten som 610,000 kronor. En och annan tycker det inte är mycket, och det kan jag hålla med om, ifall man delar ut det på alla dem, som skola få del därav, men om man tänker på, varifrån man skall taga pengarna, är det inte så litet, och man kan icke utan vidare ge sig på en sådan utgift.

Jag får därför säga, att man enligt min uppfattning bör nöja sig med att så enhälligt som möjligt stryka under, vad statsutskottet här sagt om önskvärdheten av en snar förbättring av lönerna och en snar utredning om bästa sättet, varpå det kan ske, men utförd på sådant sätt, att man icke därigenom framkallar några svårigheter för den slutliga lösningen.

Av dessa skäl ber jag för min del att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Olsson, Oscar: Herr talman! Endast ett par ord! Först och främst skall jag be att få konstatera, att samtliga talare, som här yttrat sig, möjligen med undantag av herr finansministern, ha ansett, att läroverkslärarna icke böra placeras i en ogynnsammare ställning än andra statens tjänstemän. De anmärkningar, som särskilt den siste talaren gjorde mot min reservation, gingo därför på andra linjer.

För det andra ber jag att få konstatera, att i dag icke någon enda talare har försökt göra troligt, att förslaget i min reservation på någon punkt skär sig med lönekommitténs förslag. Det var ju den anmärkning, som var den bärande inom statsutskottet. Den anmärkningen är nu alldeles bortsopad, och det är på mycket goda grunder, som ingen kommer med någon insinuation i den riktningen mot reservationen.

Under sådana omständigheter har herr finansministern lagt om försvaret för den bestående orättvisan mot läroverkslärarna på en annan linje, nämligen den, att riksdagen icke bör låta binda sig av lönekommitténs förslag, vilket förslag enligt vissa siffror, som han nämnde, skulle kunna vara farligt. Finansministern ville, såvitt jag förstod, icke heller taga avstånd från riksdagens — icke bara första kammarens utan också andra kammarens — uttalade ståndpunkt, att det bör vara skillnad mellan adjunkter å ena sidan och gamla förstagrads-tjänstemän å den andra samt mellan lektorerna och andragsgradstjänstemännen. Inte ens finansministern har, såvitt jag förstått, yrkat på att riksdagen skall vika från den principen. Men, sade finansministern, även om vi hålla på den principen, skulle lektorerna på lägsta dyrort kunna få 1,400 kronor mer än gamla andragsgradstjänstemän på samma ort, och härvid hänvisade finansministern till lönegraden B 15. Hur är det med andragsgradstjänstemännen? Stå de allesammans i B 15? Nej, en del stå i B 16 och en del i B 17. Finansministern måste för att kunna imponera med denna höga siffra, som kanske i själva verket icke är så hög, taga ut ett extremt fall. Jag skulle emellertid vilja hop-

pas, att första kammaren icke alltför mycket låter imponera på sig av den siffran. Läroverkskommittén har, såvitt jag förstått — och det har även varit den allmänna uppfattningen vid diskussionen om kommitténs förslag — hållit sig till de direktiv, som riksdagen har anvisat. Det är verkligen angenämt för läroverkslärarna att i dag få underrättelse om, att Kungl. Maj:t anser, att lönekommittén har gått alldeles för högt, då man annars varit tämligen ense om att den hållit sig i underkant. Det blir således en dubbel överraskning av allt annat än angenämt slag för de nu i fem år så misshandlade läroverkslärarna, om dels första kammaren skulle vika från sin gamla ståndpunkt och de dels skulle få denna underrättelse: vi skola se till, att löneregleringen blir ytterligare beskuren än som skett i läroverkskommitténs förslag.

Tillfällig löneförbättring för viss personal inom statsförvaltningen.
(Forts.)

Jag vill visst erkänna, att läroverkslärarna inte alls ha samma ställning i länen som landshövdingarna, så man skall inte urgöra på den jämförelsen, då det är fråga om en tillfällig löneförbättring som läroverkslärarna borde ha fått för fem år sedan. Men jag får säga, att det verkar egendomligt, när den ena gruppen efter den andra får berättigade krav tillgodosedda, att just läroverkslärargruppen alltjämt skall ställas i en särklass för sig.

Till herr Bergqvist vill jag slutligen säga, att hans förslag visserligen synes innebära en förbättring. Det är ett mycket välmenande förslag att giva 200 kronor till adjunkter och lektorer i de högsta dyrortsgrupperna, men naturligtvis har herr Bergman rätt, när han påvisar, att det icke kan vara riktigt att utesluta alla de lägst avlönade läroverkslärarna, alla övningslärare etc., och endast giva de bäst avlönade grupperna denna förbättring. Det är alldeles tydligt, att första kammaren icke på något sätt har någon anledning att där göra en klyvning, som första kammaren aldrig förut tänkt på.

Jag ber fortfarande, herr talman, att få yrka bifall till min reservation.

Herr statsrådet Beskow: Herr greve och talman, mina herrar! Herr Olsson har uttalat, att man här från alla håll tycks vara enig om, att läroverkslärarna icke böra behandlas sämre än andra statens tjänstemän; detta möjligen med undantag av finansministern. Jag skall be att få protestera mot ett sådant uttalande. Jag vill, att även läroverkslärarna skola få full rättvisa. Det finns ingen anledning att ur mina uttalanden tolka fram någon annan åsikt.

Jag vill med anledning av vad herr Olsson yttrade om min jämförelse mellan lektorer och andragsradstjänstemän för det första framhålla, att jag talade om en skillnad på 1,800 kronor och icke på 1,200 kronor. För det andra vill jag erkänna, att det finns en och annan andragsradstjänsteman, som sitter i B 16, och jag tror även, att det finns någon i B 17, men det stora flertalet befinner sig, såvitt jag är rätt underrättad, i B 15, och det pågår en utredning om i vad man de böra flyttas upp i B 16. Denna fråga står alltså i visst sammanhang med den, man här behandlar, och detta är ytterligare en anledning till, att man nu icke bör låsa sig fast.

Jag måste vidhålla, att, om man nu fattar beslut i enlighet med herr Olssons reservation, kammaren redan faktiskt beslutat en lönereglering för läroverkslärarna. Jag har icke med bestämdhet påstått, att vad läroverkskommittén föreslagit är för högt, men jag har sagt, att den frågan bör undersökas. Att frågan är mycket intrikat och innehåller många moment, som äro förtjänta av en undersökning, tror jag borde hava framgått redan av vad här i dag anförts.

Herr Bergman, Johan: Endast ett par ord till replik i anledning av yttranden, som fällt under diskussionen.

Herr finansministern talade i sitt föregående anförande om de långa ferier, som läroverkslärarna åtnjuta. Detta förhållande har ofta visat sig spela en roll

Tillfällig löne-
förbättring för
viss personal
inom stats-
förvaltningen.

(Forts.)

i diskussionen om denna fråga, och jag anser mig därför böra säga några ord därom.

Det brukar anföras som en särdeles stor förmån för läroverkslärarna, att de i motsats till andra ämbets- och tjänstemän ha långa ferier. Ja, dessa ferier räcka i regeln numera från dagen före julafton till omkring den 10 januari och på sommaren från omkring den 7 eller 8 juni (de, som ha att examinera i studentexamen, nödgas understundom uppskjuta feriernas början till långt senare) och till omkring den 20 augusti. Detta går ju visst icke upp till några fyra månader, som man stundom vill göra gällande, men det är visserligen längre än den semester tjänstemännen i allmänhet ha. Man måste dock komma ihåg, att lärarna under den tid de tjänstgöra ha en utomordentligt intensiv och uppslitande sysselsättning, som upptar dem icke bara under de timmar, då de meddela undervisningen, utan under aftonens och ofta nattens timmar, då de ha att rätta en mängd scripta, för att icke tala om en hel del andra saker, som de å tjänstens vägnar ha att göra, besök i lärjungarnas hem, om de äro klassföreståndare, behandling av disciplinära frågor o. s. v. Det är ett synnerligen intensivt och krävande arbete, som i detta avseende icke kan jämföras med arbetet på en byrå. Visserligen hava även åtskilliga övriga statstjänare krävande arbete och även arbete utom ämbetsrummet, det medger jag gärna, men kansliarbete är av en helt annan och i regeln mindre nervslitande art.

Vidare vill jag med avseende på den längre utbildningstiden, som herr Nothin med rätta talade om, påpeka, att man ifråga om lektorerna böra taga hänsyn till detta förhållande vid jämförelse med andragradstjänstemän. Det är ju så, att det för erhållande av en lektorsbefattning vid allmänt läroverk kräves att hava tagit filosofisk doktorsgrad, som för närvarande i medeltal tar ungefär tio år att förvärva, efter avlagd studentexamen. Det finns väl knappt någon tjänstemannabefattning — om man bortser från universitetslärarnas — som kräver en så långvarig akademisk utbildning. Och därtill kommer ytterligare provåret. Man må nu anse gymnasierna härigenom taga överkvalificerad arbetskraft i anspråk — det är ett problem för sig — men så länge staten ordnar det så, bör staten vid honoreringen av arbetet taga hänsyn därtill. Elva års utbildningskostnader efter studentexamen — det är verkligen något att taga hänsyn till.

Slutligen vill jag med anledning av herr Bergqvists anförande säga, att jag, som jag redan i mitt första anförande sökte framhålla, fullkomligt uppskattar den välvilja mot lärarkåren, som kommer till uttryck i hans reservation, och vad jag i detta avseende yttrade, bör alltså icke missförstås. Det var inte alls meningen att identifiera ortstillägg i och för sig med nödhjälp. Man opponerar sig icke mot ortstilläggsprincipen såsom sådan, men här är det endast fråga om att återställa den relation till övriga tjänstemän, som läroverkslärarna enligt riksdagens beslut 1918 skulle ha. Ortstilläggen voro ju uttryckligen lämnade ur räkningen vid motiveringen av denna relation. Det var därför jag ansåg det olämpligt att blanda in ortstilläggen här. Då jag talade om nödhjälp, var det med hänsyn till att det gällde ett så litet belopp. Dessa föreslagna 200 kronor för vissa lärare skulle kunna vara välkomna ifall kåren vore i behov av direkt nödhjälp, men så förhåller det sig ju icke, det medger jag gärna. Lärarna riskera ju icke precis att svälta ihjäl, men vad det nu gäller, är frågan om att återställa den rättvisa relationen mellan denna kår och andra tjänstemannakårer. Det var i det sammanhanget jag talade om att den föreslagna tillfälliga löneförbättringen icke vore att uppfatta som en nödhjälp.

Om man nu skulle gå över på den linje, som herr Bergqvist rekommenderar, skulle man ju dessutom, som förut påpekats, avvika från den ståndpunkt, kammaren förut intagit. Enligt vad jag har mig bekant finns det vissa sympatier även i andra kammaren för herr Olssons, men däremot icke för herr Bergqvists

reservation. Jag vet icke, hur det går, men det finns ju krafter i rörelse för ett bifall till förstnämnda reservation. Att första kammaren under sådana förhållanden nu skulle avvika från sin en gång intagna ståndpunkt i denna fråga, har jag svårt att tänka mig. Jag ber därför fortfarande att få yrka bifall till herr Olssons reservation.

Tillfällig löneförbättring för viss personal inom statsförvaltningen.
(Forts.)

Herr Möller: Jag skall inte bli lång.

Det är med intresse jag lyssnat till debatten. Man har kunnat konstatera, att praktisk taget varenda talare har erkänt, att läroverkslärarna varit underkastade en orättvis behandling, men när man skall draga slutsatsen av detta faktum, som alla konstaterat, är man icke villig därtill, därför att man — för all del, ganska naturligt kanske — fruktar för konsekvenserna. Å andra sidan har jag, när jag försökt lyssna till vilka farliga konsekvenser, som skulle följa därest man bifölle herr Olssons reservation, just icke kunnat finna, att man pekat på något bestämt eller konkret, utan det har mera varit en allmän fruktan för att det skulle uppstå vissa vanskliga konsekvenser. Statsutskottet säger ju också, att det egentligen är av försiktighetsskäl, som statsutskottet icke ansett sig kunna tillstyrka denna motion. För min del får jag uppriktigt säga, att om man erkänner, att en statstjänargrupp befunnit sig i en orättvis ställning under en lång följd av år, är det på tiden, att rättelse sker och att man tillerkänner denna grupp rättvisa. Därför tillåter jag mig, herr talman, yrka bifall till reservationen.

Herr förste vice talmannen: Med anledning av den siste ärade talarens yttrande, att ingen har kunnat påvisa vilka risker det innebär, ifall man ginge med på herr Oscar Olssons reservation, vill jag säga, att jag anser, att det har man icke kunnat framhålla, därför att man icke haft tillfälle att göra det. Man har icke haft tillräcklig tid härtill, ty detta kom fram i sista stund, när man skulle besluta sig. Man hade ingen tid att studera saken, då detaljerna lades fram i sista stund, innan utskottet skulle fatta beslut. Därför har man ställt sig mycket skeptisk till själva saken.

Herr Möller: Jag vill bara konstatera, att vad man här går på, när man vill ha avslag, är ett slags allmän fruktan utan något bestämt konkret innehåll, som man kan taga på. Jag skall tillåta mig — jag glömde det i mitt förra anförande — framhålla, att naturligtvis är sparsamhetssynpunkten en mycket viktig synpunkt, och det är i och för sig icke angenämt att behöva tala för en ökad utgift på 610,000 kronor, men å andra sidan, mina herrar, får väl icke det nakna sparsamhetsintresset utnyttjas för att fortsätta med att tillfoga en grupp av pliktrogna statstjänstemän alltjämt en orättvisa.

Herr statsrådet Beskow: Herr greve och talman! När herr Bergman citerade mitt uttalande om lärarnas tjänstgöringstid, så ber jag få fästa uppmärksamheten på, att det jag anförde var, vad herr Thorsson uttalade i statsverkspropositionen år 1919.

Till slut vill jag uttrycka min ledsnad över, att herr Möller så litet hört på vad jag i min blygsamhet anförde. Jag tycker, att jag anförde synnerligen goda bevis för att om man bifaller reservationen, så kommer man i mycket hög grad att föregripa den löne reglering, som det här är fråga om, och jag har påvisat, huru stora belopp det blir, som lektorer och även adjunkter komma att få och huru mycket de överstiga första och andra gradens tjänstemäns löner.

Herr Möller: Hed anledning av vad herr statsrådet och chefen för finansdepartementet yttrade, vill jag säga, att jag mycket noga lyssnade till vartenda-

*Tillfällig löne-
förbättring för
viss personal
inom stats-
förvaltningen.*

(Forts.)

ord av vad herr finansministern hade att säga, och jag har visserligen därvidlag funnit, att herr statsrådet har den uppfattningen, att om man bifaller reservationen, så tager man ställning till löneregleringen definitivt, och det är en sak i fråga om vilken jag gärna erkänner att jag icke kan argumentera precis, men man kommer ju därmed icke ifrån, att även om den konsekvens skulle följa, som herr finansministern påpekade, så innebär det endast, att man nu äntligen gör denna statstjänargrupp rättvisa, och det bör man icke fortsätta att vägra den.

Herr Swartz: Jag måste gentemot den siste ärade talaren i allt fall framhålla, att det skulle vara mycket olyckligt och olämpligt vid behandlingen av en fråga, om statsutskottet skulle till grund för sin handläggning lägga samma motiv, som den siste talaren ville, att riksdagen skulle lägga till grund för sitt ståndpunktstagande. Ty han erkände själv, att han icke kunde argumentera och ej giva skäl för sin ståndpunkt. Han hade sina känslor, och han ansåg, att det var rätt att göra så som han förordade, därför att lärarna så länge varit orättvist behandlade. Ja, för all del! Tror verkligen herr Möller, att de äro de enda i fråga om vilka man kan ha känslor av denna beskaffenhet, ehuru man ändå icke anser sig på förebragta skäl kunna uppmana riksdagen att slå in på den vägen. Jag tror, att det är nödvändigt härvidlag att låta förståndet råda och icke låta känslorna taga överhand. Jag har varit i ganska stor strid med mig själv på grund av orsaker, som man nog kan förstå. Det har varit svårt för mig att göra detta, men man kan ju låta känslorna, om icke alldeles, dock i någon mån tystas och låta dem taga sig uttryck endast på det sätt, som jag har varit med om i utskottet, nämligen att begära att få denna sak utredd så snart som möjligt på sådant sätt, att man kan följa sina känslor på förnufts-skäl. Jag ber att få fästa uppmärksamheten på att, såvitt jag förstår, vill herr Olsson med sin reservation uppnå, att vi skola antaga hela den här historien och alla dessa lönevillkor, som stå i bilagan till utskottsutlåtandet. Det kan man göra på känsloskäl, men icke tror jag, att man kan göra det på förnufts-skäl.

Herr Bergman, Johan: Med anledning av vad herr statsrådet och chefen för finansdepartementet yttrade därom, att lektorerna genom bifall till det i reservationen framställda förslaget skulle komma i en förmånligare ställning än andra gradens tjänstemän, vill jag blott erinra, att en sådan ställning ju står i överensstämmelse med vad riksdagen själv bestämt 1918. Riksdagen beslöt då just, att lektorerna skulle få en väsentligt bättre ställning än andra gradens tjänstemän, en ställning, som ju också är mer än väl motiverad av deras ovanligt långa och krävande utbildningstid.

Herr Möller: Jag vill endast understryka, att jag icke hade väntat mig, att herr Swartz skulle tillgripa ett sådant sofisteri beträffande mitt uttryck, att jag icke kunde argumentera på ifrågavarande speciella punkt, ty nog anser jag mig hava argumenterat i övrigt till förmån för reservationen.

Vad förståndet och känslan beträffar, herr Swartz, har jag den uppfattningen, att man icke begär något förståndsfel, om man försöker göra mänskors rättvisa. Jag skulle kunna erinra herr Swartz om ett iniägg i en debatt för någon tid sedan, av vilket jag misstänker, att vartenda ord nu skulle kunna återupprepas mot herr Swartz, då herr Swartz i dag på detta sätt ställer sig, enligt min uppfattning icke på någon speciell förståndsständpunkt, utan endast på känslan av, att det skulle kunna bliva några svårare konsekvenser av beslutet.

Herr Swartz: Jag ber om ursäkt, att jag tillåter mig säga några ord till, men när herr Möller nu behagar återföra i minnet, vad jag sade häromdagen,

ber jag få erinra, att vad jag då sade var, att jag begärde en förutsättningslös utredning och att man icke måtte döma någon person ohörd och gå tredje mans rätt för nära. Jag kan icke finna för min del någon likhet mellan vad jag då sade och vad herr Möller nu säger.

Tillfällig löneförbättring för viss personal inom statsförvaltningen.
(Forts.)

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i avseende å det nu ifrågakarande utlåtandet förekommit följande yrkanden: 1:o) att vad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o) att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av herr O. Bergqvist m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen; samt 3:o) att utskottets hemställan skulle bifallas med de ändringar, som föranleddes av godkännande av herr O. U. B. Olssons vid utlåtandet fogade reservation.

Därefter gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Olsson, Oscar*, begärde votering, i anledning varav herr talmannen upptog vart och ett av de båda återstående yrkandena, med hemställan, huruvida kammaren ville antaga detsamma till kontraproposition i den förstående voteringen; och förklarade herr talmannen sig anse de härå avgivna svaren hava utfallit med övervägande ja för deras mening, som ville till kontraproposition antaga bifall till det under 2:o) här ovan upptagna yrkandet.

Jämväl om kontrapropositionens innehåll äskades emellertid votering, i anledning varav uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som till kontraproposition i huvudvoteringen angående statsutskottets utlåtande nr 116 antager godkännande av det förslag, som innefattas i den av herr O. Bergqvist m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har till kontraproposition i nämnda votering antagits bifall till utskottets hemställan med de ändringar, som föranledas av godkännande av herr O. U. B. Olssons vid utlåtandet fogade reservation.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 64;

Nej — 54.

I följd därav uppsattes, justerades och anslogs för huvudvoteringen en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 116, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr O. Bergqvist m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen.

Vid slutet av den häröver anställda omröstningen befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 70;

Nej — 45.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 117, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillfällig löneförbättring åt nordiska museets personal;

nr 118, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillfällig löneförbättring för viss personal vid livrustkammaren; och

nr 119, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till grunder för tillfällig löneförbättring under ecklesiastikåret 1924—1925 åt kyrkoherdar och komministrar i nyreglerade pastorat samt åt kontraktsprostar och vissa extra ordinarie präster.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölles.

*Ang.
provisoriskt
lönetillägg åt
vissa profes-
sor m. fl.*

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 120, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående provisoriskt lönetillägg åt vissa professorer m. fl. jämte i ämnet väckta motioner.

I detta utlåtande hade utskottet, med tillstyrkande i huvudsak av Kungl. Maj:ts i proposition nr 109 framlagda förslag, hemställt, att riksdagen måtte fatta beslut på sätt utlåtandet närmare utvisade.

På framställning av herr talmannen beslöts att utlåtandet skulle företagas till avgörande punktvis och momentvis.

Punkten I.

Mom. a.

Herr statsrådet **Clason**: Jag ber att till utskottet få uttala min tacksamhet för den i stort sett välvilliga behandling, som Kungl. Maj:ts proposition i denna punkt rönt. Jag ber också få säga, med hänsyn till den önskan, som utskottet uttalat beträffande framläggande vid nästa riksdag av definitiv löneroglering för ifrågavarande befattningshavare, att intet skall försummas i vad på mig ankommer för att uppfylla denna utskottets önskan. Jag vill dock tillägga, att jag gärna skulle ha sett, om utskottets uttalande på denna punkt varit något tydligare. Utskottet skriver, att utskottet önskar en definitiv löneroglering för universiteten »och med dem jämförliga vetenskapliga institutioner». Detta uttryck kan nog vara en smula mångtydigt och otydligt, och otydligheten på den punkten har i själva verket varit ett av de svåraste hindren, som förorsakat, att det icke var möjligt att framlägga en löneroglering till innevarande års riksdag. Det vore önskvärt att veta, om utskottet härmed menar endast vissa av de vetenskapliga institutionerna, om utskottet avser *alla* de s. k. fackhögskolorna eller vill göra undantag för vissa.

Emellertid, det kan vara en sak för sig. Jag anser mig dock även böra uttala ett beklagande, att utskottet icke velat tillmötesgå den kungliga propositionen i vad den gäller beredande av en sådan tillfällig löneförbättring som här är fråga om, även åt professorerna vid Chalmers tekniska institut, vid farmaceutiska institutet, åt en av professorerna vid konsthögskolan och åt överlärarna vid gymnastiska centralinstitutet. Jag skulle ha förstått utskottets ståndpunkt, om det hade varit så, att utskottet endast gått in för denna löneförbättring, varom här är fråga, för s. k. förstagradsprofessorer, men när utskottet nu har utsträckt denna löneförbättring även till observatorer och laboratorer vid universiteten — något som jag givetvis är synnerligen tacksam för — förefaller det mig egendomligt, att utskottet uteslutit alla dessa s. k. andra-gradsprofessorer. Ty vad man än vill säga om dem, torde man icke kunna

förneka, att de i fråga om vetenskaplig kompetens stå på samma nivå som observatorerna och laboratorerna, liksom de hittills haft högre löneställning än dessa.

Löneställningen för observatorer och laboratorer har i allmänhet varit en utgångslön av 4,500 kronor till 5,600 kronor, medan det för dessa andragsprofessorer varit fastställt en utgångslön av 6,400 kronor. I båda fallen är en föregående tillfällig löneförbättring frånräknad; det gäller utgångslönerna. Jag har, som sagt, litet svårt att förstå, varför man uteslutit dessa andragsprofessorer. Jag vill ock betona, att detta icke heller gäller en så stor summa, efter vad jag tror endast ett belopp av omkring 16,000 kronor. Om dessa fördelats på det antal av 18 befattningshavare, som det här gäller, hade det icke blivit så synnerligen stort belopp för en var av dem. Emellertid gentemot ett enhälligt statsutskott tjänar det ju icke något till att framställa ett särskilt yrkande, och jag har därför blott velat göra detta uttalande.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande moment hemställt.

Mom. b—c.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten II.

Utskottets hemställan bifölls.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 121, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående provisoriskt lönetillägg åt vissa befattningshavare vid statens bakteriologiska laboratorium m. fl.

I en till riksdagen avlåten, den 7 mars 1924 dagtecknad proposition, nr 120, vilken hänvisats till statsutskottet för förberedande behandling, hade Kungl. Maj:ts, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för samma dag, föreslagit riksdagen

dels medgiva, att för tiden 1 juli 1924—30 juni 1925 finge, utöver tillfällig löneförbättring, utgå ett provisoriskt lönetillägg, för år räknat, till envar av förståndarna vid statens bakteriologiska laboratorium och statens rättskemiska laboratorium med 900 kronor; samt till envar av laboratorerna vid statens bakteriologiska laboratorium och statens farmaceutiska laboratorium med likaledes 900 kronor; skolande av ifrågavarande provisoriska lönetillägg $\frac{2}{3}$ anses motsvara lön och $\frac{1}{3}$ tjänstgöringspenningar och i tillämpliga delar gälla de bestämmelser, som kunde komma att utfärdas i fråga om tillfällig löneförbättring för budgetåret 1924—1925 åt viss personal inom den civila statsförvaltningen;

dels ock till beredande av provisoriskt lönetillägg åt vissa befattningshavare vid statens bakteriologiska laboratorium m. fl. för budgetåret 1924—1925 under femte huvudtiteln anvisa ett extra förslagsanslag av 4,500 kronor.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på återopade grunder hemställt, att Kungl. Maj:ts nu ifrågavarande proposition icke måtte av riksdagen bifallas.

Herr Sederholm: Det ärende, som här föreligger till kammarens behandling, står i nära samband med det förslag till löneförbättring, som nu ligger under behandling inom jordbruksutskottet. Det torde vara så, att de befattningshavare, som det här gäller, föreståndaren vid statens bakteriologiska an-

*Ang.
provisoriskt
lönetillägg åt
vissa profes-
sorers m. fl.
(Forts.)*

*Ang.
provisoriskt
lönetillägg åt
befattnings-
havare
vid bakteriolo-
giska labora-
toriet m. fl.*

Ang.
provisoriskt
lönetillägg åt
befattnings-
havare
vid bakteriolo-
giska labora-
toriet m. fl.
(Forts.)

stalt och statens rättskemiska laboratorium, intaga ungefär samma ställning som en del professorer, som tillhöra nionde huvudtiteln. Detta ärende är avsett att komma att behandlas av riksdagen nästkommande onsdag och för att förebygga, att olika beslut skulle komma att fattas i detta avseende eller för att åtminstone söka möjliggöra, att man får likartade beslut, skulle jag vilja hemställa, att detta ärende återremitteras till utskottet, så att även detta ärende kan komma till avgörande behandling nästa onsdag.

Herr **Kvarnzelius**: Jag ber att få instämma i herr Sederholms yrkande, och jag har anledning förmoda, att ett liknande yrkande kommer att göras i andra kammaren.

Efter det överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr andre vice tal-
mannen, som för en stund övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, att rörande nu föredragna utlåtande annat yrkande ej förekommit, än att utlåtandet skulle visas åter till utskottet.

Sedermera gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt samt vidare på återremiss; och förklarades den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Omändring i
pensions-
försäkrings-
lagen.

Föredrogs ånyo sammansatta stats- och andra lagutskottets utlåtande nr 3, i anledning av väckt motion om ändring i lagen om allmän pensionsförsäkring.

I en inom första kammaren av herr *Östergren* väckt motion, nr 10, vilken motion hänvisats till behandling av sammansatt stats- och andra lagutskott, hade hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville hemställa, att Kungl. Maj:t efter infordrade yttranden från vederbörande myndigheter ville fortast möjligt till riksdagen inkomma med förslag till ändringar av vissa i motionen berörda delar av lagen om allmän pensionsförsäkring, vartill denna Kungl. Maj:ts utredning gäve anledning.

Utskottet hade i det föreliggande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att förevarande motion icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Herr **Östergren**: Herr talman! Jag har väckt denna motion för att om möjligt frambringa en utredning, som skulle föranleda en enligt mitt förmenande välbehörlig förbättring av den gällande allmänna pensionsförsäkringslagen.

Som vi se av den föreliggande behandlingen inom pensionsstyrelsen och det sammansatta stats- och andra lagutskottet har det konstaterats, att en dylik utredning, som av mig förordats i motionen, redan är igångsatt inom besparingskommittén. Då så är förhållandet, är det enligt mitt förmenande bäst att avvakta det arbete, som nu av denna kommitté utföres i den av mig i motionen berörda saken och se vad kommittéförslaget innehåller, när det kommer fram. Det har utlovats, att det skulle vara klart redan detta år, och då är ju detta arbete på god väg, och jag vill uttala min tillfredsställelse över att så är förhållandet. Det gäller nu att få se vad det innehåller och därefter taga ställning. Jag kan därför för min del icke finna någon orsak att gå in i specialbehandling av de olika frågor, som detta ämne berör, utan jag vill endast med denna motivering, herr talman, förklara att jag avstår från något yrkande i dag.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo sammansatta stats- och andra lagutskottets utlåtande nr 4, i anledning av väckt motion med förslag till lag om ersättning i vissa fall åt livräntetagare enligt lagen den 5 juli 1901 angående ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete.

*Om förhöjd
ersättning åt
vissa livränte-
tagare.*

I en inom andra kammaren av herr *Karlsson* i Grängesberg m. fl. väckt motion, nr 278, vilken motion hänvisats till behandling av sammansatt stats- och andra lagutskott, hade hemställts, att riksdagen måtte antaga ett motionen bilagt förslag till lag om ersättning i vissa fall åt livräntetagare enligt lagen den 5 juli 1901 angående ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte i anledning av den föreliggande motionen godkänna i utlåtandet infört förslag till förordning angående livräntetillägg för dem, som äga rätt till livränta enligt lagen den 5 juli 1901 angående ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete.

Reservation hade anförts av herrarna *von Sydow*, *Swartz*, *Tjällgren*, *Olsson* i Blådinge och *Osberg*, vilka av angivna orsaker ansett, att utskottet bort hemställa, att ifrågavarande motion icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Herr *von Koch* och herr *Karlsson* i Gasabäck hade instämt i berörda reservation men därjämte avgivit ett särskilt yttrande i ämnet.

Herr *von Sydow*: Herr talman, mina herrar! Som herrarna höra, rör det sig här om ett tillägg utav statsmedel till den, som enligt 1901 års lag åtnjuter ersättning för olycksfall i arbete. Före år 1901 fanns det icke någon lagstiftning om ersättning av arbetsgivare vid olycksfall i arbete, men en sådan lagstiftning infördes nämnda år, och då gick man försiktigt till väga. Dels gav man lagen endast tillämpning i stort sett på industriarbetare, och dels satte man ersättningen enligt nuvarande uppfattning skäligen låg. Denna lag gällde, tills 1916 års lag kom, således till den 1 januari 1917. Då fick lagen i stort sett tillämpning på alla arbetare, och ersättningsbeloppen höjdes högst väsentligt, men de, som då redan fått ersättning enligt 1901 års lag, hava naturligtvis fortfarande samma ersättning.

Det har förelegat motioner om att man skulle ålägga de arbetsgivare, som enligt 1901 års lag ådömts ersättning till arbetare, att nu utgiva förhöjd ersättning, men detta har enligt allmänna rättsgrundsatser visat sig vara omöjligt, och nu yrkar man i stället, att staten skall övertaga denna ersättningsskyldighet. Det yrkas i sådant avseende i motionen, att där livräntor utgå — livräntor enligt 1901 års lag utgå vid full invaliditet med 300 kronor — skulle å livräntor vid minst 15 % invaliditet staten betala 150 % tillägg, dock icke i fall den skadade ägde en inkomst av 2,500 kronor. Vidare påyrkas, att där arbetsgivaren blivit insolvent och icke kan betala ut dessa ersättningsbelopp, skulle staten garantera dessa.

Över dessa motioner hördes riksförsäkringsanstalten och försäkringsrådet. Riksförsäkringsanstalten gav ett halvt instämmande i motionärernas förslag, försäkringsrådet tillstyrkte förslaget i viss omfattning. Rådet tillstyrkte en höjning av statsmedel med 125 procent på livräntorna, dock endast såvitt invaliditeten uppgick till 30 procent. Däremot avstyrktes förslaget om statsgaranti i de fall, då arbetsgivaren var insolvent. Motionärernas förslag skulle enligt utredningen kosta 1,800,000 kronor om året, försäkringsrådets förslag 900,000 kronor om året att börja med — sedan sjunker summan naturligtvis, i den mån pensionstagarna avlida.

Utskottet har för sin del med den förseglade sedelns hjälp tillstyrkt försäkrings-

*Om förhöjd
ersättning åt
vissa livränte-
tagare.
(Forts.)*

ringsrådets förslag. Samtliga borgerliga medlemmar av utskottet ha anmält reservation och yrkat avslag å lagförslaget. För min del får jag säga, att de skäl, som av försäkringsrådet anförts till stöd för motionärernas yrkande, äro ytterligt svaga. Det har endast anförts, att syftet är behjärtansvärt, och att, ifall staten har några medel för ändamålet, tillstyrker man, att de användas.

Nu måste jag säga, att detta, att staten skulle åtaga sig att, då en enskild man har att fullgöra en ersättningsplikt till en annan enskild, låt vara att beloppet kan synas för ringa, betala skillnaden, är en fullt ny princip, som aldrig tillämpats här i landet förut och som skulle kunna leda till mycket betänkliga konsekvenser. Jag kan ej finna, att staten har den ringaste vare sig juridiska eller moraliska skyldighet att i detta fall träda emellan. Det säges visserligen, att det är statens fel, att lagen har varit otillfredsställande, men jag vädjar till herrarna, vart det skulle leda, om vi skulle gå in på den principen, att om staten under en förgången tid haft en lagstiftning, som varit otillfredsställande, staten därför skulle vara skadeståndsskyldig gentemot de enskilda. Jag vill bara nämna en konsekvens, som jag för min del anser ofrånkomlig, om man tager utskottets förslag. I fråga om pensionsförsäkringen höjdes 1921 pensions-tilläggen från 150 kronor för man och 140 kronor för kvinna till 225 kronor för man och 210 kronor för kvinna, men höjningen skulle endast tillämpas på dem, som blivit invalider efter den 1 januari 1922. Skulle man nu godtaga den nya principen, som utskottet hyllar, måste man naturligtvis säga, att även den lagen förut var felaktig, och att vi måste fylla pensionerna även för de föregående fallen. Det skulle kosta mellan 20 och 30 miljoner kronor om året. Det är således — jag kan icke se annat — den mest äventyrliga ekonomiska politik, som man här vill inleda riksdagen på.

I öfrigt ber jag att få anmärka, att själva tanken strider fullständigt mot grundvalen för den sociala olycksfallsförsäkringen, ty denna olycksfallsförsäkring är hos oss liksom i alla andra länder, så vitt jag känner till, byggd på den grundvalen, att det är arbetsgivarna, som skola betala för olycksfall i arbetet. Detta är rätt, ty olycksfall i arbetet är en industriens risk, som industrien skall vidkännas; det är fullkomligt oriktigt, att man skall lägga den bördan på staten.

I övrigt har riks-försäkringsanstalten anmärkt, att det icke kan förnekas, att ifall man genomför planen, leder det i själva verket till orättvisa i åtskilliga avseenden. Här är endast fråga om pensionsfyllnad till dem, som enligt 1901 års lag ha pension, men enligt 1901 års lag var det en hel del i arbetet skadade, som aldrig fingo ersättning, särskilt lantarbetare. Det är väl orätt, ifall man nu skall hjälpa, att hjälpa dem, som fått något, men låta dem vara, som inte alls fått något. Detta synes mig vara, som riks-försäkringsanstalten påpekat, en orättvisa. Det är icke heller rättvist, att de, som tagit ersättningen i en viss summa i stället för livstidspension, skola gå miste om höjning, såsom föreslagits av motionärerna. Det är icke heller rättvist, att ifall man går med på principen, man skall göra den begränsning, som försäkringsrådet föreslagit, nämligen att ej giva ersättning i det fall, att arbetsgivaren är insolvent. Då blir det på samma sätt, att den, som icke förut fått någonting, får ingenting, och den som fått, får tillägg.

Vidare, mina herrar, kan jag icke underlåta att beröra den statsfinansiella sidan av saken. Det är väl i alla fall äventyrligt, om man under nuvarande budgetförhållanden ikläder staten en betalningsplikt på 900,000 kronor om året. Här sitter man i statsförvaltningen och regeringen och gör upp statsbudgeten under principen av den noggrannaste sparsamhet och prutar ned 100 kronor här och 1,000 kronor där, och så kommer man i riksdagen och vill utan någon juridisk eller moralisk plikt ge ut 900,000 kronor om året!

Jag ber alltså, herr talman, att i enlighet med reservationen få yrka avslag å såväl motionerna som utskottets hemställan.

Jag ber emellertid att få säga några ord angående reservationen. Det finnes ett särskilt yttrande till reservationen av herrar von Koch och Karlsson i Gasabäck, vari dessa herrar fästa uppmärksamheten på att man skulle kunna öka de pensioner, som enligt 1901 års lag utgå från riksförsäkringsanstalten, med avkastningen av en fond, som samlats i riksförsäkringsanstalten till följd av räntevinst, uppkommen genom att den faktiska räntan varit högre än den beräknade. Jag tror för min del ej, att man kan rekommendera den utvägen. Det är nog så, att det samlats en fond i riksförsäkringsanstalten, på den grund att man, när man kapitaliserat livräntorna, räknat efter en lägre räntefot än man sedan kunnat betinga sig och därmed gjort en betydande besparing. Men det finns en annan omständighet, som verkar i motsatt riktning, nämligen att de dödlighetstabeller, som användas, visat sig icke vara riktiga, utan man förlorar på dem, och för närvarande förlorar man på dem lika mycket, som man vinner genom räntevinsten. Dessutom synes det vara orättvist, att endast de pensions-tagare, som åtnjuta pension från riksförsäkringsanstalten, skulle få sina pensioner ökade. Av dessa skäl lär man i riksförsäkringsanstalten, där man haft denna fråga uppe, avstått från att taga något steg för att föra fram tanken. Vi se således, att riksförsäkringsanstalten här synes hava tagit avstånd från den tanke, som försäkringsrådet förordat, men det synes mig vara försiktigast, att riksdagen icke här dömer om vilken av dessa myndigheter som har rätt i frågan. Herr talman, jag ber, som nämnt, att få yrka avslag på utskottets hemställan.

Om förhöjd ersättning af vissa livräntetagare.
(Forts.)

Herr Hansson, Sigfrid: Herr talman! Jag har visserligen ej haft tillfälle att deltaga i detta ärendes behandling i utskottet, men jag ber likväl att få yttra några ord till förmån för utskottets hemställan. Utskottets ärade ordförande har ju här redogjort för förslaget innebörd, och jag behöver följaktligen icke uppehålla mig närmare vid den saken, utan jag skall endast försöka att med några ord bemöta det, som av honom anförts.

Herr von Sydow framhöll bl. a., att till förmån för den hemställan, som utskottet gjort, hade anförts mycket svaga skäl, och han uttryckte sig så, att skälet egentligen endast var det, att man funnit syftet med framställningen behjärtansvärt. Jag måste verkligen säga, att icke kan man utan vidare påstå, att det är *svaga* skäl, när man kan påvisa, att det är *en mycket behjärtansvärd sak* det gäller. De skäl, som anförts mot utskottets hemställan, äro ju uteslutande av formell beskaffenhet, men skall man välja mellan dessa rent formella betänkligheter och de skäl, som tala till förmån för kravet på att hjälpa dessa mycket betryckta invalider, tycker jag, att de sista skälen äro de mest vägande, och jag tror också man kan säga, att de icke äro svaga utan tvärtom mycket starka.

Herr von Sydow anförde vidare, att staten varken hade någon juridisk eller moralisk skyldighet att ingripa till förmån för dessa olyckliga människor, och han erinrade i det sammanhanget om vad som för övrigt påpekats i de yttranden, som äro fogade till utskottets utlåtande, att det närmast vore arbetsgivarnas skyldighet att här ingripa. Nå, det kan man ju säga, men å andra sidan skall man ej bortse från att riksdagen har tagit parti i denna fråga förut genom att avvisa förslag, som gått ut på att söka förmå arbetsgivarna att bisträcka dessa invalider med understöd. Eftersom riksdagen avvisat denna framställning, tycker jag, att statsmakterna skulle ha en viss moralisk skyldighet att söka hjälpa till på den linjen, som föreslagits, nämligen att bistå med hjälp av statsmedel.

Det var för övrigt mycket intressant att höra utskottets ordförande orda om den orättvisa, som skulle ligga i att man behjärtade denna framställning. Denna orättvisa skulle bl. a. bestå däri, att eftersom icke alla arbetare omfattades av 1901 års lag, skulle ett bifall till utskottets framställning kunna komma att innebära, att ett stort antal arbetare, som nu äro under olycksfallsförsäk-

*Om förhöjd
ersättning åt
vissa livränte-
tagare.
(Forts.)*

ringsslagen, men som icke voro under 1901 års lag, icke skulle komma i åtnjutande av den förmån, som det här är fråga om. Jag måste mot detta erinra, att staten själv redan har begått en sådan »orättvisa» genom att tillerkänna statens invalider understöd. Det har ju genom kungl. kungörelser 1918 och 1921 beträffande de i statens tjänst skadade arbetare, vilka uppbara livränta, samt efterlevande till arbetare, som avlidit på grund av olycksfall i arbete, tillerkänts höjning av livräntorna med 75 procent respektive 125 procent. När man har gjort detta beträffande statens invalider, skulle man ju kunna säga, att detta innebär en »orättvisa» mot de invalider, som varit anställda hos privata arbetsgivare och som icke kommit i åtnjutande av motsvarande förmån.

Försäkringsrådet har ju nu försökt ställa saken till rätta med det förslag, som det framlämnat och som utskottet för sin del accepterat. Försäkringsrådets förslag sammanfaller, såvitt jag förstår, helt med de åtgärder, som vidtagits beträffande statens invalider, och man brukar ju här i riksdagen alltid tillmäta vederbörande ämbetsverks och myndigheters utlåtanden och yttranden mycket stor betydelse. Då man nu kan till förmån för föreliggande framställning åberopa ej mindre försäkringsrådet än faktiskt även riksförsäkringsanstalten, kan jag icke hjälpa, att jag tycker, det finnes mycket goda skäl, som tala för bifall till utskottets hemställan.

Jag vill, innan jag slutar mitt anförande, erinra om att de belopp, som utgå till invalider och deras efterlevande enligt 1901 års lag, äro mycket låga. Så är det t. ex. för 100 procent invaliditet endast 300 kronor per år. För 75 procent invaliditet utgår 225 kronor per år, för 66 $\frac{2}{3}$ procent invaliditet är det 200 kronor, för 50 procent invaliditet 150 kronor, för 33 $\frac{1}{3}$ procent invaliditet 100 kronor och för 30 procent invaliditet 90 kronor. Det föreliggande förslaget innebär, att man skulle höja dessa belopp på det sätt, som angivits i det av försäkringsrådet utarbetade lagförslaget.

Med dessa ord, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr statsrådet **Malm**: Herr vice talman, mina herrar! Jag förmodar, att herrarna icke förundra sig över om jag, när jag slog upp detta utskottsbetänkande och såg den hemställan, som däri hade gjorts, blev vad man skulle kunna kalla förbluffad. Här har Kungl. Maj:t just på denna huvudtitel förfarit med den allra största omtanke för att kunna tillgodose en massa trängande sociala krav och nedlagt ett mödosamt arbete på att med iakttagande av erforderlig sparsamhet få det nödvändigaste tillgodosett. Att sedan se hur majoriteten i detta utskott helt lättvindigt föreslår en utgift på 900,000 kronor för staten, det får jag säga icke skänkte mig någon vidare tillfredsställelse.

Att gå in på denna sak något vidare djupt hade jag icke tänkt mig, och jag har icke heller hunnit tillräckligt studera frågan, då det var andra stora frågor, som i dag skulle komma under behandling. Men jag vill påpeka, att, om man följer utskottets hemställan, blir dock följden, att man bryter sönder den huvudprincip, som lagts till grund för den svenska olycksfallsförsäkringen. Man har ju byggt denna försäkring på att arbetsgivarna skola betala premierna och finansiera densamma. Skall man nu gå ifrån detta, och finnes det tillräckliga skäl härför? Det är ju klart, att till förmån härför i detta fall kan åberopas en hel del ömmande skäl, men jag är övertygad om att lika ömmande skäl kunna åberopas för en hel del andra kategorier av behövande. Jag vill därför bestämt uttala den förhoppningen, att detta lättvindiga förslag icke måtte av denna kamrars antagas.

Herr von **Koch**: Herr talman! Jag har vid prövningen av denna fråga inom utskottet kommit till samma resultat som utskottets ärade ordförande,

nämnligen att principiella skäl verkligen lägga hinder i vägen för att man går fram på den väg, som motionärerna antytt. Jag tror också, att det är riktigt att, då det gäller att gå fram med olika krav på det sociala området, man så att säga riktar blicken framåt mot nya förslag och åtgärder, som framställas, och att man icke anslår stora medel för påbyggnad på sådan lagstiftning, som redan är stadd på avskrivning.

Jag vill sålunda erinra om, att vi hava många och viktiga förslag, som nu föreligga till socialförsäkringens utbyggande, t. ex. sjukförsäkring, arbetslöshetsförsäkring och änkepensionering, allt saker, som pockat på sin lösning. Det är riktigare, att de medel, som stå till samhällets förfogande, användas till dessa betydelsefulla ändamål än att man, som sagt, ökar på bidragen på ett schablonmässigt sätt till dem, som äro försäkrade enligt 1901 års olycksfallsersättningslag. Jag tror emellertid, att det är möjligt, att åtminstone i någon mån hjälpa de sämst ställda av ifrågavarande livräntetagare och att detta kan ske genom att använda den räntevinst, som hittills för varje år uppstått å verksamhet enligt denna lag, till att öka livräntorna till dessa i olycksfall skadade. Det är i själva verket en högst betydande räntevinst, som under årens lopp uppstått, i medeltal 100,000 kronor per år. Det är väl rimligt då, att dessa belopp komma de enligt 1901 års lag försäkrade tillgodo på ett eller annat sätt.

Utskottets ärade ordförande har emellertid mycket bestämt uttalat sig emot denna tanke. Han har antytt, att dödlighetsberäkningen och de kalkyler som äro upprättade för de nu ifrågavarande skadade vore oriktiga, så att i en framtid medlen icke skulle vara tillräckliga att med dem fullgöra fondens förpliktelser. Jag har icke kännedom om de källor, ur vilka utskottets ordförande tagit denna uppgift, men jag vill nämna, att jag läst handlingarna i detta ärende och därvid funnit, att chefen för riksförsäkringsanstalten i en promemoria uttalat sin anslutning till den av mig nu antydda åtgärden. Riksförsäkringsanstalten har i ett längre utlåtande upptagit frågan till behandling och icke funnit sig böra avstyrka densamma. Anstalten är visserligen icke entusiastisk för densamma, men den anser åtgärden dock vara av någon betydelse. Slutligen har försäkringsrådet uttalat sin anslutning till den föreslagna åtgärden. Jag undrar, om det under sådana förhållanden kan vara så olämpligt, att man i alla fall pekar på denna åtgärd såsom varande ägnad att åtminstone i någon mån lindra förhållandena för en del av dessa sämst ställda livräntetagare, om vilka det nu är tal.

Jag har jämte min medreservant icke framställt något yrkande om någon åtgärd vid detta tillfälle och jag skall icke göra det nu heller, men avsikten med detta vårt särskilda yttrande till utskottsutlåtandet är att peka på en möjlig väg att åtminstone i begränsad utsträckning tillgodose behovet av ökad hjälp för livräntetagare enligt 1901 års lag, utan att några egentliga statsmedel behövde användas för ändamålet. Gentemot utskottets ärade ordförande måste jag vidhålla, att jag tror det är en framkomlig väg, som man bör använda sig av, ehuru man nu givetvis ej kan fatta något beslut i saken.

Jag har, herr talman, intet annat yrkande att framställa än om avslag på utskottets hemställan.

Herr Winberg: Herr talman! Jag tillhör, som bekant, icke det utskott, som behandlat föreliggande ärende. Skulle jag hava gjort det, skulle jag kanske haft ett allvarligt ord att säga herr socialministern, med anledning av hans uttryck om utskottets »lättvindiga sätt» att behandla detta ärende, men jag förmodar, att utskottets ledamöter själva svara i den punkten, så att det är onödigt att jag nu upptager densamma.

Personligen har jag den meningen, att det sannerligen icke vore någon dag

*Om förhöj-
ersättning åt
vissa livränte-
tagare.
(Forts.)*

*Om förhöj-
ersättning åt
vissa livränt-
tagare.*
(Forts.)

för tidigt, att riksdagen verkligen kunde gå och rätta till de uppenbara missförhållandena och den uppenbara orättvisa, som varit rådande på här förevarande område på grund av de olika lagstiftningsåtgärder, som kommit till under tidernas gång, den ena mer och den andra mindre tillfredsställande. Jag ber att alldeles särskilt få erinra om en omständighet härvidlag beträffande en särskild grupp, som just genom 1901 års lagstiftning kom i en alldeles missgynnad ställning, nämligen järnvägsmännen, den omständigheten nämligen att före 1901 års lag, som skulle omfatta vidare grupper, var ifrågasvarande bestämmelse för järnvägsmännen betydligt fördelaktigare än den blev genom 1901 års lag, då man gjorde den lagen mera omfattande och på grund därav ansåg det vara nödvändigt att sätta beloppen så låga, som de som i lagen fastställdes. Det blev således en betydande försämring i detta avseende beträffande denna stora järnvägstjänstemannagrupp, en försämring som inträdde i och med 1901 års lagstiftning. Jag kan försäkra herrarna, att i den befattning jag haft under de senare 16 åren har jag varit i tillfälle att hundratals gånger få gå igenom och behandla framställningar från järnvägsmän, som förolyckats under sitt arbete, och för vilka det varit nästan omöjligt att göra klart, att de icke kunde få mera än 300 kronor då de blivit fullständiga invalider. De hava nästan i varje sådant fall yrkat på att rättegång skulle väckas. Man har då måst meddela dem, att det icke tjänade något till emedan lagens bestämmelser voro tydliga och klara, att det högsta belopp, som vederbörande var skyldig utbetala, vore 300 kronor och att man icke kunde komma däröver.

När nu staten ansett, att olycksfallsersättningen borde regleras efter mera tidsenliga grunder och de, som komma under den nya lagen, äro relativt lyckligt lottade, så förstår man, att dessa personer, som under tidigare rådande förhållanden råkat ut för olycka, ha ofantligt svårt att förstå, varför de skola behandlas på ett så styvmoderligt sätt.

Denna fråga har, såsom det också framhålles i utskottsbetänkandet, varit föremål för framställning i riksdagen flera gånger, men det har varit svårt att komma till någon reda med den, därför att man icke varit på det klara med, om det finns möjlighet att lagstifta så, att vederbörande enskilda arbetsgivare skulle kunna åläggas att något förbättra dessa livräntor, som utgingo. Sent omsider har man naturligtvis kommit fram till det resultatet, att det icke finns någon annan möjlighet, för såvitt någon tillrättaläggelse skall kunna ske, än att staten här får träda in och ikläda sig kostnaderna för detta.

Herr von Sydow framhöll, att staten varken har juridisk eller moralisk skyldighet att åtaga sig den ökade förpliktelse, som ett bifall till utskottsförslaget skulle innebära. Det skulle emellertid då vara mycket intressant att få höra, om herr von Sydow kan anvisa någon väg, på vilken det är möjligt att t. ex. få vederbörande arbetsgivare att gå med på denna förbättring, som jag tror, att man överallt är på det klara med vore skälig. Jag känner något litet till de svenska arbetsgivarna också och jag har den uppfattningen, att de icke äro några känslomänniskor så att jag kan icke förstå, hur det skall vara möjligt att, med eller utan herr von Sydows hjälp, på annat sätt ordna denna sak än att staten träder emellan här. Arbetsgivarna komma att peka på lagens bestämmelse och säga, att de äro skyldiga att utbetala det och det beloppet, men att det är en annan fråga, huruvida vederbörande kan existera på det, en fråga, som icke intresserar dem utan en fråga som lagstiftaren måste hava tänkt på, när dessa bestämmelser uppgjordes. Jag tror alltså icke, att det går att avfärda saken på det sättet, att man säger, att det ur rent juridisk synpunkt kan anses tvivelaktigt, huruvida staten har skyldighet att träda emellan.

Samme talare var också inne på budgetsynpunkten, och det är något, som man alltid kommer in på, då det kan röra sig om belopp av någon betydelse. Jag måste dock säga mig att, om det finns någon utgiftspost, som verkligen skulle

kunna försvaras, så skulle det väl vara en summa, som man anslår för att rätta till uppenbara orättvisor, som drabba människor, som tidigare ha råkat i olycka under sitt arbete därför att dåvarande lagbestämmelser icke vore av den art, att de numera överhuvud taget fylla den uppgift, som en dylik ersättningslag egentligen har att fylla, och nog tror jag, att svenska staten kan gå i land med att ordna försäkringsförhållandena på detta område på ett mera betryggande sätt och att svenska staten nog också kan komma ut med de utlägg, som äro nödvändiga för att i någon mån reglera dessa missförhållanden, som uppstå, och som jag tidigare talat om.

Det förvånar mig också, att den siste ärade talaren, herr von Koch, såsom också framgår av reservationen, icke har kunnat ansluta sig till utskottsutlåtandet. Jag förstår naturligtvis, att han därvidlag också ser dels på de principiella synpunkterna, dels på konsekvensverkningarna och dels även ser frågan ur budgetsynpunkt kanske, men det vill jag säga, att för dem, som något haft att syssla med konsekvenserna av bestämmelserna i 1901 års lag angående ersättning på här förevarande område, och som samtidigt ha någon social känsla för dem, som stå allra olyckligast här i samhället, för dem borde det vara omöjligt att gå emot ett sådant krav som det ifrågavarande, även om icke kravet skulle vara fullt i varje detalj försvarbart ur formellt juridisk synpunkt.

Man har här förut i dag i en debatt i en annan fråga talat om, huruvida man skall låta förståndsskäl eller känsluskäl tala. För min del håller jag före, att båda faktorerna skola göra sig gällande, men jag beklagar den lagstiftande församling, som till den grad bundit sig fast vid de juridiska formerna, att den icke ens anser sig ha rätt att undanröja uppenbara orättvisor för vissa medborgargrupper, som ha det allra sämst ställt, därför att verkligen formella invändningar kunna göras emot ett sådant beslut. Jag försäkrar eder, mina herrar, att det, såsom jag sade förut, finns mycket få frågor, som riksdagen är i tillfälle att behandla, där så starka billighetsskäl tala för ett bifall till ett förslag som i här förevarande ärende.

Jag tror, att det skulle hedra riksdagen och visa, att den har sinne för vad som i någon mån är rättvist och billigt, om den bifaller, vad utskottet här föreslagit. Naturligtvis skulle jag helst se, att motionen i vidare utsträckning kunnat bifallas än utskottetsförslaget innebär, men jag skall gärna medgiva, att det är bättre att få saken åtminstone i någon mån tillrättad i likhet med vad utskottet här föreslår än att man icke får någon rättelse alls.

På grund härav, herr talman, tillåter jag mig på det varmaste yrka bifall till utskottets förslag i förevarande ärende.

Herr Hansson, Sigfrid: Det anförande som hölls från regeringsbanken förvånade mig verkligen ganska mycket. Herr statsrådet och chefen för socialdepartementet uttalade nämligen, att utskottet »helt lättvindigt» fört fram sitt förslag och förordat ökade statsutgifter etc. Jag måste därvidlag erinra om, att det egentligen är försäkringsrådet, som framlagt förslaget och på det livligaste tillstyrkt detsammans antagande och att även riks-försäkringsanstalten ansett det vara riktigt ur flera synpunkter att lämna dessa invalider bistånd. Har utskottet gjort sig skyldigt till någon lättvindighet vid behandlingen av detta ärende, har naturligtvis detta i ännu högre grad varit fallet beträffande detta ämbetsverk!

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen jämlikt föreliggande yrkanden gjorde propositioner, först på bifall till samt vidare på avslag å vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

*Om förhöjd
ersättning åt
vissa livräntelagare.
(Forts.)*

Om förhöjd
ersättning åt
vissa livränte-
tagare.
(Forts.)

Votering begärdes, i anledning varav uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad sammansatta stats- och andra lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 4, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, avslås utskottets hemställan.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda

Ja — 40;

Nej — 70.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande bevillningsutskottets betänkande nr 51, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående fortsatt tillämpning av förordningen den 8 juni 1923 angående omsättnings- och utskänkningskatt å spritdrycker m. m. ävensom i ämnet väckta motioner.

Punkten 1.

Ang.
omsättnings-
och utskänknings-
skatten å
spritdrycker
m. m.

I denna punkt hade utskottet på åberopade grunder hemställt,

1) att riksdagen måtte, med avslag å motionerna I: 298 av herr *Lindgren* och II: 457 av herr *Lovén* samt med bifall till Kungl. Maj:ts proposition nr 225, i vad densamma avsåge fortsatt upptagande av omsättnings- och utskänkningskatt å spritdrycker, antaga med propositionen framlagt förslag till förordning angående fortsatt tillämpning av förordningen den 8 juni 1923 (nr 155) angående omsättnings- och utskänkningskatt å spritdrycker.

I nämnda av herr *Lindgren* väckta motion hade hemställts, att riksdagen, med avslag å Kungl. Maj:ts proposition nr 225 i den del, som innehölle förslag till ändring i förordningen av den 8 juni 1923, angående omsättnings- och utskänkningskatt å spritdrycker, måtte besluta, att samma förordning, som gällde intill utgången av juni månad 1924, skulle äga fortsatt tillämpning intill utgången av juni månad 1925.

Reservation hade avgivits av herr *Lithander* och herr *Bengtsson* i Kullen, vilka på anförda skäl yrkat, att utskottet måtte hemställa, att riksdagen endast såtillvida måtte bifalla kungl. propositionen nr 225, att förordningen den 8 juni 1923 angående omsättnings- och utskänkningskatt å spritdrycker oförändrat skulle äga fortsatt tillämpning intill utgången av juni månad 1925.

Herr *Lindgren*: Herr greve och talman! På ett ställe i min motion med anledning av den kungl. propositionen nr 225 har jag tillåtit mig att erinra om den korta tid, som nu står till buds för behandlingen av densamma, och om de stora spörsmål, som upptaga herrar riksdagsledamöters upmärksamhet och hindra dem att ägna den nu föreliggande frågan nödig upmärksamhet.

När jag genomläst bevillningsutskottets betänkande nr 51 rörande denna sak, fann jag, att denna min erinran var alltför väl grundad. Utskottets utlåtande är ytterligt knapphändigt. Det begränsar sig till ett summariskt referat av den kungl. propositionen. Viktiga invändningar, som motionsvis gjorts mot propositionen, ha helt förbigåtts, och utskottets egna bidrag till frågans belysning äro synnerligen få och svaga.

Att döma av en vid betänkandet fogad reservation av herrar Lithander och Bengtsson i Kullen har man också inom utskottet haft en känsla av att riksdagen fått för kort tid på sig att sätta sig in i ärendet. Herrar Lithander och Bengtsson ha nämligen yrkat avslag på de föreslagna förändringarna i förordningen av den 8 juni 1923 angående omsättnings- och utskänkningskatt och såsom skäl för detta sitt yrkande anfört, att enligt § 54 i gällande riksdagsordning proposition ej må till riksdagen avlätas senare än 70 dagar efter riksdagens öppnande, utom då så är, att Konungen finner någon under riksdagen inträffad händelse därtill föranleda eller prövar uppskov med framställningen lända riket till men.

Om man bortser från den del av den kungl. propositionen, som berör förändringen av inkomstberäkningen, må man väl ock vara nödsakad att giva reservanterna rätt däri, att ingen händelse inträffat under riksdagen, som kan motivera propositionen. Likaledes torde de ha rätt däruti, att ett uppskov med de föreslagna förändringar i förordningen av den 8 juni 1923 icke skulle lända riket till något men.

Om det alltså var fullt i sin ordning, att Kungl. Maj:t nu inkom med förslag till ändring i inkomstberäkningen, så lär man dock icke komma ifrån att frågan om omorganisation av uppborren och redovisningen av omsättningskatten är en sak för sig, som rätteligen borde ha väckts före den ordinarie propositions-tidens utgång eller uppskjutits till nästa riksdag. Att dessa båda ärenden, omorganisationen och inkomstberäkningen, äro två helt skilda ting, framgår också däraf, att utskottet i sitt utlåtande skilt på dem. Nu *tillstyrker* man omedelbart bifall till reorganisationen, men man *anmäler*, att man ämnar återkomma till frågan om inkomstberäkningen. Vad reservanterna anfört har därför endast blivit ytterligare ett skäl för mig att yrka avslag på förslaget om berörda omorganisation. Vad utskottsmajoriteten anfört har däremot — såsom jag nyss antydde — bekräftat mina farhågor, att ärendets behandling skulle bliva lidande på den nu rådande brådskan.

Jag finner sålunda, att utskottet icke alls eller allenast på ett mycket flyktigt sätt vidrört några av de invändningar mot förslaget, som jag tillåtit mig att i min motion framställa. Jag ifrågasatte nämligen bl. a., om någon besparing egentligen vore att vinna genom den föreslagna åtgärden att till Vin- och spritcentralen överflytta pris- och inköpsnämndens befattning med uppborren av omsättningskatten och med den direkta försäljningen till systembolaget. Om denna sak, som dock i propositionen göres till en huvudsak, fick man i propositionen ingenting annat veta, än att pris- och inköpsnämndens *kontor* efter reformens genomförande kunde indragas. Vidare hette det i propositionen: »Då någon personalökning hos A. B. Vin- och Spritcentralen ansetts icke behöva ifrågakomma för de nya arbetsuppgifterna, och en indragning av kontoret torde komma att medföra viss minskning av kostnaden för nämndens verksamhet, lär en årlig kostnadsbesparing av inemot 100,000 kronor kunna förväntas.»

Redan av detta citat med dessa obestämda uttryckssätt: »ansetts», »torde», »lärer», »inemot» o. s. v. kunna herrarna finna, huru osäker och famlande hela besparingskalkylen måste verka. När man nu vet, att det kontor inom pris- och inköpsnämnden, som för närvarande har befattning med uppborrens och försäljningsärendena, har en personal, bestående av en direktör, en kamrer, en kassör, tre manliga och fem kvinnliga biträden samt en sifferrevisor och en vaktmästare, så är det dock helt naturligt, att varje vaken granskare måste fordra klart och bestämt besked om huru dessa ärenden, sedan de överflyttats till Vin- och spritcentralen, skola komma att handläggas, och vilken personal man där kommer att kräva. Skall pris- och inköpsnämndens nuvarande per-

Ang.
omsättnings-
och utskänk-
ningskatten å
spritdrycker
m. m.
(Forts.)

Ang.
omsättnings-
och utskänk-
ningskatten å
spritdrycker
m. m.
(Forts.)

sonal helt enkelt överflyttas? Hur går det då med besparingen? Skall hela denna personal ställas på gatan, och Vin- och spritcentralens eget folk övertaga det arbete, som krävt en sådan stab av tjänstemän, då frågar jag: Om detta kan ske utan en ökning av centralens personaluppsättning, hur förhåller det sig då med de så mycket omtalade indragningarna och personalreduktionerna inom centralen? Har centralen verkligen krafter lediga för att omhändertaga en arbetsbörda, som burits av en så stor personal inom pris- och inköpsnämnden? Vore det icke klokare att behålla pris- och inköpsnämndens personal, som är van vid dessa kamerala ärenden, och i stället reducera personalen hos centralen? Det är självfallet och naturligt, säger jag, att en granskare vill hava besked på sådana frågor, innan han godtager besparingskalkylerna. I den kungl. propositionen får man intet sådant besked.

Jag hade nu hoppats, att bevillningsutskottet skulle skaffa svar på frågorna. Men icke heller från utskottet får man några bestämda uppgifter. Det enda man får veta är att besparingsberäkningen »föregåtts av noggranna och ingående undersökningar inom finansdepartementets lagbyrå». Då frågar jag, varför icke detta undersökningsmaterial lagts under riksdagens ögon. Varför får man av utskottet endast veta, att det arbete, som för de nya uppgifternas fyllande erfordras inom centralen, »till en väsentlig del» där utföres? Saken är dock icke säkrare, än att centralens styrelse själv uttalat, att den föreslagna åtgärden icke komme att medföra ökad kostnad, »såvitt styrelsen kunde bedöma». Hade vi nu här fått se det material, på vilket styrelsen grundat sin förmodan, så hade vi kunnat bispringa styrelsen med ett säkrare omdöme om besparingarnas möjlighet eller omöjlighet.

Vad jag alltså reagerar emot är att man av riksdagen begär ett godkännande av ett förslag, vars innebörd icke är för riksdagen fullt klarlagd.

Ja, herr talman, jag har här uppehållit mig vid en ganska viktig invändning mot förslaget, som utskottet endast helt flyktigt berört. Jag kommer nu till en annan invändning, som utskottet inte alls upptagit till granskning. Jag har nämligen i motionen framhållit, att aktiebolaget Vin- och spritcentralen genom partihandelsreformen av förlidet år kommit i den lyckliga ställning, att statens anspråk på vinstmedel från bolaget gjorts till en andrahandsfråga. Några vinstmedel från bolaget upptagas ju ej heller i statens inkomstberäkningar. Med pris- och inköpsnämnden har det nu förhållit sig så, att sedan dess alla omkostnader ha täckts genom räntorna å de försäljnings- och skattemedel, som gått genom nämnden, har överskottet å dessa räntemedel varit en tillgång, som omedelbart stått till vederbörande statsmyndighets förfogande. Om däremot, enligt det nu föreliggande förslaget, försäljnings- och skattemedlen direkt överföras till Vin- och spritcentralen, kan givetvis situationen bli en helt annan. Även om det förutsättes, att *räntan å skattemedlen* av bolaget inlevereras till statskontoret i samband med inleveransen av skattemedlen, så kommer däremot *räntan å försäljningsmedlen* tvivelsutan att direkt ingå i bolagets egen rörelse. I kraft av 1923 års reform kommer partihandelsbolaget antagligen att vid dispositionen av dessa räntemedel anse sig äga en vida större frihet än pris- och inköpsnämnden hittills ägt.

Det kan sålunda inträffa, att dessa räntemedel allenast i ytterst beskuret skick, ja rentav icke alls, komma staten tillhanda. Men en sådan risk förefinnes ju icke, om försäljnings- och skattemedlen alltjämt få inkasseras genom pris- och inköpsnämnden och om denna nämnd får förvalta räntorna på dessa medel.

Mot denna synpunkt, som jag anser ganska viktig och som jag utvecklat i min motion, har bevillningsutskottet iakttagit tystnadens vältalighet. Men då man vet, vilken nedskrivningspolitik, som bolaget har inlåtit sig på även i

fråga om värden, som blott för ett par år sedan betraktades såsom minimivärden, så gör man nog klokt i att beakta även denna sida av saken.

Den besparing, på vilken man hoppas såsom en följd av den föreslagna reformen, är, såsom jag nyss visat, ganska oviss, men däremot synes det vara ganska antagligt, att, även om en besparing mot förmodan skulle vinnas genom personalindragning i pris- och inköpsnämnden, så kan hela denna besparing äventyras på den väg jag här nyss anfört.

Utskottet har emellertid även sökt att till stöd för den föreslagna reformen andraga skäl, som icke återfinnas i den kungl. propositionen. Utskottet tror sig nämligen ha funnit en jämförelse, som skulle visa, att riksdagen redan anförtrott skatteuppbörd åt enskilda företag och därmed anser sig utskottet kunna tillbakavisa de principiella betänkligheterna mot att taga uppbörden från det rent statliga organ, som pris- och inköpsnämnden är, och anförtro den åt spritcentralen. Utskottet åberopar sålunda: »Kontrollsystemet vid sockerbeskattningen, vilket anknyter sig till vederbörande bolags fakturautskrivning, ehuru bolagen äro rent enskilda.» Jag måste tillstå, att jag häpnade, då jag läste denna jämförelse. Huru är det möjligt, att utskottet, som allenast för 2 år sedan handlagt den stora kungl. propositionen angående sockerbeskattningens omorganisation, har kunnat till stöd för sin åsikt åberopa den nya lagstiftningen härom? Bara detta visar, att man låtit pennan löpa utan att ge sig tid att tänka sig för, ty denna jämförelse faller på sin egen orimlighet. Om man nämligen vill veta, huru en utredning om en kontrollagstiftning vid en sådan skatteuppbörd skall och bör se ut, då ett förslag härom förelägges riksdagen, då skall man just taga fram den kungl. propositionen vid 1922 års riksdag angående sockerbeskattningen. Där får man ett in i minsta detalj gående förslag, huru skatteuppbörden och skattekontrollen skulle gå till. Där fick man se, huru kontrollstyrelsen och kontrolltjänstemän skulle dag för dag följa skatteberäkningen, huru fakturorna skulle ordnas, stämplas, perforeras m. m. Och där, mina herrar, fick man också se, att bolagens inleverans av skattemedlen skulle ske i förskott, d. v. s. i det ögonblick, då varan lämnade fabrikena. Det finnes ingen möjlighet för dessa bolag att göra sig räntor på dessa skattemedel. Och till yttermera visso fick riksdagen bestämda uppgifter om de beräknade kostnaderna för kontrolltjänstemännen. Ett sådant förslag, grundat på en ingående utredning, kunde bevillningsutskottet tillstyrka och riksdagen antaga. Men det nu föreliggande förslaget, som dessvärre saknar varje spår av likhet med sagda förslag, synes mig riksdagen icke kunna bifalla. Ja jag vill förorda, att riksdagen avslår detta förslag i förhoppning, att det, när det kommer igen och om det kommer igen, skall vara lika detaljerat och lika väl utrett som den kungl. propositionen angående sockerbeskattningen vid 1922 års riksdag.

Innan jag slutar, må det tillåtas mig att framhålla ännu en synpunkt. Både i den kungl. propositionen och i bevillningsutskottets betänkande framställes den nu föreslagna åtgärden som en konsekvens av 1923 års beslut. Jag har redan i min motion påpekat, att denna åtgärd, trots de fleråriga diskussioner, som föregingo 1923 års beslut, likväl då aldrig från något håll påyrkades, och jag kan tillfoga, att när bevillningsutskottet förra året, efter det att parti-handelsreformen var genomförd, behandlade en kungl. proposition angående omsättningsskattens sänkning från 65 till 50 %, det då icke med ett ord berördes, att skatteuppbörden skulle flyttas till Vin- och spritcentralen.

Men, mina herrar, om det nu föreliggande förslaget av finansministern och utskottsmajoriteten anses för en konsekvens av 1923 års beslut, fastän riksdagen då ej hade en aning om några sådana följder, må man väl ha rätt att fråga: Är det manne några flera s. k. konsekvenser av 1923 års beslut, som

*Ang.
omsättnings-
och utskänk-
ningskatten å
spritdrycker
m. m.
(Forts.)*

Ang.
omsättnings-
och utskänknings-
skatten å
spritdrycker
m. m.
(Forts.)

man har på lager och till äventyrs har för avsikt att servera riksdagen så här i allra sista stund av arbetstiden? Det vore önskvärt att få ett besked i den saken. Jag vet, att man ute i landsorten med stor oro ser det outsläckliga maktbegäret i centralpalatset. I dag gäller det pris- och inköpsnämnden, i morgon gäller det kanske systembolagen. Jag tror, att riksdagen gjorde klokt i att ännu en tid låta Vin- och spritcentralen visa, på vad sätt den kan komma att handhava de stora befogenheter, som den tillträdde för knappa 5 månader sedan, innan vi inlåta oss på att öka dess kompetensområde.

Herr greve och talman, jag yrkar avslag å moment 1 i bevillningsutskottets hemställan samt bifall till den nu vid betänkandet fogade reservationen.

Herr statsrådet **Beskow**: Herr greve och talman, mina herrar! Efter den utförliga och mördande kritik, som herr Lindgren i Örebro bekostat Kungl. Maj:ts proposition i viss del, är det väl kanske icke mycket anledning att uppträda. Emellertid får man ju slåss ända in i det sista, och jag skall för att icke göra herr talmannen alltför bekymrad fatta mig helt kort.

Herr Lindgren i Örebro fäste stort avseende vid att propositionen angående fortsatt tillämpning av förordningen angående omsättnings- och utskänknings-skatt kommit in till riksdagen efter propositionstidens utgång. Men nu är det ju så, att denna proposition icke plägar läggas fram inför riksdagen förrän så sent som möjligt i syfte att få tillfälle att justera inkomstberäkningen. Detta har också herr Lindgren påpekat. men, sade herr Lindgren, man hade bort framlägga en särskild proposition om den högst betydelsefulla omläggningen av uppbörden av omsättningsskatten. För min del tycker jag, att dessa två saker hänga mycket nära tillsammans. Trots det att denna senare fråga var utredd på ett tidigare stadium och det sålunda varit möjligt att framlägga en särskild proposition om densamma, ansåg jag det vara riktigast att låta den gå i samband med det nu framlagda förslaget, vilket icke kunnat komma tidigare. Anledningen till att man ansåg sig böra dröja var den, att man i själva verket ansåg denna fråga vara så klar, att man icke kunde tänka sig, att några invändningar mot densamma skulle komma att göras inom riksdagen.

Herr Lindgren sade, att man i detta fall borde ha framlagt en fullständig utredning om, huru debiteringen av uppbörden gått till förut och huru den skulle komma att gå till häraneftter. Jag undrar, om det kan anses behöfligt i detta fall. En annan sak var, då det var fråga om sockerkontrollen. Då gällde det att taga upp skatten genom ett enskilt bolag, men aktiebolaget Vin- och spritcentralen är icke något enskildt bolag i vanlig bemärkelse, utan i detta bolag är staten representerad genom vissa medlemmar i styrelsen och genom den jourhavande direktören, som icke har någon annan uppgift än att noggrant följa verksamheten. Den senare har ingen verkställande befogenhet, men tjänstgör dagligen i bolaget i den utsträckning, som man kan begära av en direktör, som är till för att kontrollera att allt går rätt till. Jag tror, att man under sådana förhållanden icke kan anses vara skyldig att framlägga detaljerade redogörelser för huru uppbörden bokföringsmässigt bör ordnas. I stort sett ligger ju saken helt enkelt så, att aktiebolaget Vin- och spritcentralen för närvarande icke får debitera detaljhandelsbolagen direkt, utan bolaget skickar in notorna till pris- och inköpsnämnden, som sedan sänder dem till detaljhandelsbolagen. Det bör vara fullkomligt självklart, att detta föranleder ett dubbelt arbete. Att man någonsin kommit in på denna väg beror på, att man tidigare ansåg Vin- och spritcentralen vara en privat affär, men i samma ögonblick som denna synpunkt icke längre kan upprätthållas på grund av att lagstiftningen blivit ändrad, ligger ju också denna reform så snubblande nära till hands, att jag skulle ansett det vara oförlätligt, om jag icke hade gripit mig an och lagt fram förslag för riksdagen så fort som möjligt.

Vad beträffar de besparingar, som det här är fråga om, ha beräkningarna vitsordats av aktiebolaget Vin- och spritcentralen och inköps- och prisnämnden, och sedermera har utskottet haft tillfälle att granska dem. Man har beräknat en kostnadsbesparing av inemot 100.000 kronor, och detta är intet belopp att förakta.

Herr Lindgrens i Örebro farhågor basera sig i mycket på misstanken om, att de räntevinster m. m. som uppstå genom uppbörden icke skola komma statsverket till godo. Men sådan hela ställningen är mellan aktiebolaget Vin- och spritcentralen och staten, måste alla inkomster från Vin- och spritcentralen förr eller senare komma statsverket till godo, oavsett vilka avskrivningar, som göras och huru verksamheten ordnas. Förr eller senare måste de komma till staten, det är statens pengar och ingenting annat. Kunde man förutsätta någonting annat, måste man tänka sig, att det skulle finnas något slags läckage, som går både styrelsen och jourhavande direktören förbi, men det är självklart, att något sådant läckage icke finnes.

Jag har försökt att försvara Kungl. Maj:ts proposition och utskottets hemställan så gott jag kunnat och jag hoppas, att kammaren bifaller utskottets förslag.

Herr Nilsson, Gustaf: Då jag åhörde det anförande herr Lindgren i Örebro nyss hållit här i kamaren, fick jag ett intryck av, att däri låg en återklang av fjolårets strider beträffande aktiebolaget Vin- och spritcentralen. Herr Lindgren har varken i sin motion eller i sitt anförande här framfört några som helst bevis, utan hans resonemang vilar fortfarande endast på en misstanke om, att det kommer att gå så och så, att de besparingar, som kunna göras på räntevinsten, komma att hamna inom Vin- och spritcentralen, m. fl. invändningar. Alla dessa misstankar äro sådana, att man, då det gällde att inom utskottet taga hänsyn till dem, icke ansåg sig kunna fästa avseende vid bara påståenden.

Motionären har vidare uttalat sitt missnöje över, att bevillningsutskottet icke givit sig in på att alltför utförligt bemöta motionen. Härtill vill jag säga, att sedan det visat sig, att det inom utskottet icke fanns några andra, som ville rösta för bifall till motionen än de båda personer, som jämte herr Lindören voro motionärer i fjol beträffande Vin- och spritcentralen, nämligen herrar Lithander och Bengtsson i Kullen, och då utskottet funnit, att några invändningar icke kunde göras mot den kungl. propositionen, så stod det för utskottet klart, att utskottet ingenting annat hade att göra än att avliva herr Lindgrens motion, och under sådana förhållanden är det ju icke vanligt, att ett utskott består en motion med alltför utförliga bemötanden. För övrigt vill jag säga, att frågan om sockerskatten, som kommit upp till jämförelse här, icke kommit upp med hänsyn till att sockerbolaget icke kan göra någon räntevinst, utan med hänsyn till den rent principiella grundsats, herr Lindgren påstås hävda i motionen, att det icke går för sig att till ett privat bolag överlämna skatteuppbörden. Utskottet har ansett, att det icke bör möta några större betänkligheter att till aktiebolaget Vin- och spritcentralen överlämna uppbörden av omsättningsskatten, även om detta bolag skulle vara ett rent privat bolag — något som enligt min åsikt icke är fallet, då riksdagen förut beslutat, att sockerkontrollen skall läggas så, att uppbörden sker genom Svenska Sockerbolaget. Räntevinsten har utskottet icke givit sig in på i detta sammanhang, utan utskottet har endast sökt bevisa, att vad motionären anført därom, att det icke kan gå för sig att till ett rent privat bolag överlämna skatteuppbörden, icke kan äga tillämpning efter riksdagens år 1922 fattade beslut.

För övrigt vill jag säga, att varken jag eller någon annan inom utskottet varit deciderad vare sig anhängare eller motståndare till propositionen. Men vi funno, att, då finansdepartementet efter undersökning kommit till det resultat,

Ang.
omsättnings-
och utskänknings-
skatten å
spritdrycker
m. m.
(Forts.)

att frågan om uppbörden kunde läggas på ett mera praktiskt sätt än för närvarande, så att man kunde undgå den dubbla bokföring av fakturor och räkningsgar, som nu förekommer, genom att taga bort den omgång som ligger däri. att de skola gå genom pris- och inköpsnämnden och i stället låta detta vara en angelägenhet endast mellan partihandelsbolaget och detaljhandelsbolagen, det var svårt att finna några skäl att avstyrka propositionen. Vad motionären anförde i sin motivering ansåg utskottet icke utgöra något skäl att avstyrka propositionen, och jag kan för min del icke finna, att denna lilla praktiska förändring i sättet för uppbörden är av en så väldigt stor principiell betydelse som motionären såväl i sin motion som här i debatten velat göra gällande.

Då sålunda utskottet icke på förhand haft någon deciderad mening om den av herr Lindgren väckta motionen, men utskottets ledamöter, däribland även herr Lindgrens egna partikamrater i denna kammare, icke förty med 18 röster av 20 kommit till den slutsats de gjort, så förefaller det egendomligt, att motionären fortfarande hävdar en mening, som uppenbarligen icke kan vinna nämnvärt understöd.

Under hänvisning till det sagda skall jag, herr talman, be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Lindgren: Herr greve och talman! Statsrådet och chefen för finansdepartementet har erinrat om, att genom den omläggning av uppbörden av omsättningsskatten, som Kungl. Maj:t föreslagit, en besparing skulle komma att ske av inemot 100,000 kronor, i ty att kostnaderna för pris- och inköpsnämnden, som under år 1923 uppgått till 115,000 kronor, beräknats efter omläggningen komma att uppgå till endast 15,000 å 20,000 kronor. Men fastän jag bestämt påyrkat en undersökning om, huruvida icke kostnaderna för pris- och inköpsnämnden skulle kunna nedbringas högst avsevärt under det att nämnden fortfarande fyllde de uppgifter den nu fyller, har någon sådan undersökning icke företagits varken av Kungl. Maj:t eller av utskottet. Jag har haft på känn och jag har talat vid personer, som tro sig väl känna förhållandena, och dessa ha sagt, att det icke alls skulle vara orimligt eller omöjligt att få ned kostnaderna från 115,000 kronor till åtminstone 70,000 kronor. Någon utredning föreligger, som sagt, icke.

Sedan erinrade herr statsrådet också om, att aktiebolaget Vin- och spritcentralen icke är något enskilt bolag. Ja därom synas meningarna vara delade. Jag har den bestämda uppfattningen, att det absolut är ett enskilt bolag, där staten icke äger en enda aktie. Man har jämnställt aktiebolaget Vin- och spritcentralen med aktiebolaget Svenska Tobaksmonopolet. Men i det senare bolaget äger staten majoriteten av aktierna, hela stamaktiekapitalet, under det att staten i det förra bolaget icke äger en enda aktie. Det är visserligen sant, att Kungl. Maj:t utser vissa ledamöter i styrelsen för aktiebolaget Vin- och spritcentralen och vissa revisorer, och detta är ju gott och väl. Men jag undrar, om de av Kungl. Maj:t utsedda ombuden, de må vara huru utmärkta och huru väl kvalificerade som helst, egentligen kunna deltaga så ingående i aktiebolaget Vin- och spritcentralens oerhört stora affärsrörelse som skulle vara önskligt. Jag undrar, om icke deras verksamhet på det hela taget inskränker sig till att se till, att beslut som fattas och protokollföras stå i överensstämmelse med gällande lagstiftning o. s. v.

Vidare sade herr statsrådet, att alla inkomster från aktiebolaget Vin- och spritcentralen skulle komma statsverket till godo. Han tillade försiktigtvis förr eller senare. Ja så är förhållandet, i den mån nämligen som de icke kunna bortspekuleras. Vi ha dock sett sådana fall under de senare åren, såsom jag hade tillfälle att uppvisa förra året. Vad jag då i detta hänseende sade har icke rönt någon motsägelse, icke en enda siffra som jag då nämnde har kunnat till-

bakavisas. Jag visade då, att förlusterna på delvis ovidkommande spekulationer gått upp till många tiotals miljoner kronor. Men även om så icke hade varit förhållandet, så vore det önskvärt, att riksdagen kunde få dessa besparingar något så när i rätt tid och att detta icke skall kunna uppskjutas till en obestämd framtid.

I detta sammanhang vill jag erinra om, att då jag förra året påvisade de höga värdena å vissa av Vin- och spritcentralens fastigheter och dylikt, så presterades här bevis för, att dessa värden voro så lågt upptagna, att de till och med voro under minimivärdena. Icke desto mindre har Vin- och spritcentralen i bokslutet den 31 december 1923 avskrivit ytterligare icke mindre än 1,350,000 kronor på en enda fastighet utom avskrivningar på aktier m. m.

Herr Nilsson i Kristianstad underströk särskilt, att det inom bevillningsutskottet icke fanns några andra reservanter till förmån för min motion än mina medmotionärer från förra året. Detta torde bero på ett minnesfel från herr Nilssons sida, ty jag kan icke påminna mig, att jag någonsin haft herr Lithander till medmotionär. Det måste vara ett minnesfel.

Jag vill ännu en gång säga, att den omsättningsskatt det här är fråga om icke kan jämföras med tillverkningskatten för socker, ty den betalas i förskott, såsom redan förut blivit sagt.

Herr greve och talman! Jag har ingen anledning att frånträda mitt yrkande om bifall till den vid utskottets utlåtande fogade reservationen.

Herr Örne: Herr greve och talman! Min ärade knäkamrat, herr Lindgren, ägnade en stor del av sitt första anförande åt att beklaga sig över, hur svår och invecklad denna fråga var, som riksdagen så sent hade fått på sitt bord. Han ansåg dessutom, att utskottets behandling av frågan var ytterst otillfredsställande. Jag skall be att få säga, som sanningen är, att frågan föreföll oss i utskottet så rörande enkel, att vi inte med bästa vilja i världen kunde hitta på någon anledning att uppskjuta ett bifall, ehuru, jag skall gärna medge detta, inom utskottet funnos åtskilliga, som voro missnöjda med att propositionen hade kommit så sent — liksom utskotten alltid bruka vara, när Kungl. Maj:t är något efter sin tid.

Alla de svårigheter, som herr Lindgren här har framhållit, förefalla mig vara i högsta grad uppkonstruerade. Denna pris- och inköpsnämnd inrättades väl ursprungligen för att vara ett högst nödvändigt och nyttigt kontrollorgan, för den händelse partihandeln skulle skötas av ett enskilt monopol eller av flera olika privata företag. Det var då naturligt, att staten, för att kunna hålla ett vakande öga på denna verksamhet, behövde ha ett organ, som var i tillfälle att ytterst intimt följa verksamheten. Men sedan det nu har blivit endast ett företag, som bedriver partihandeln, och sedan till på köpet detta företag inifrån kontrolleras av staten på sätt som sker, har faktiskt pris- och inköpsnämnden helt enkelt blivit ett rudimentärt organ, som är fullständigt överflödigt och bör avskaffas. Det förefaller mig som om herr Lindgrens ståndpunkt också skulle vara ett rudiment från den föregående behandlingen av Vin- och spritcentralen och dess förhållande till staten, ett rudiment, som har dröjt sig kvar i herr Lindgrens sinne, därför att han varit så ytterst intresserad att gå emot Vin- och spritcentralen vid tidigare tillfällen och följaktligen dess affärer gjort ett synnerligen djupt intryck i hans själ.

Nu ligger saken, enligt vad vi fingo höra i utskottet, så, att det inte kommer att krävas något extra arbete att tala om inom centralen, därför att man inräknar skatten i priset i den priskurant, efter vilken man skriver ut fakturorna. Det kan väl i all rimlighets namn inte vara konstigare att skriva 6 kronor i stället för 4 kronor på fakturan, och när man sedan räknar på maskin, tar det ungefär samma tid att räkna det ena som att räkna det andra.

Ang.
omsättnings-
och utskänk-
ningskatten å
spritdrycker
m. m.
(Forts.)

Ang.
omsättnings-
och utskänknings-
skatten å
spritdrycker
m. m.
(Forts.)

Herr Lindgren anförde, att man beträffande sockerbolaget hade föreskrivit ytterst detaljerat, hur fakturorna skulle perforeras och alla sådana saker. Jag tror inte vi behöva det i detta fall. Jag är mycket tacksam för att Kungl. Maj:t inte gör sådana propositioner annat än då det strängt taget är nödvändigt. Jag litar nämligen på, att Kungl. Maj:t — vilket parti som än har levererat statsråden — har så stort intresse för statens bästa och så gott förstånd, att Kungl. Maj:t kan bedöma dylika frågor fullt tillfredsställande och att riksdagen därför kan lita på regeringen.

Då jag inte kan finna något som helst skäl, varför man skulle, trots propositionens sena ankomst till riksdagen, gå emot densamma, skall jag för min del be att få instämma i yrkandet om bifall till utskottsförslaget.

Herr Svensson, Carl: Herr talman! Av den siste ärade talarens anförande skulle man kunnat få den uppfattningen, att det här vore fråga om att avskaffa pris- och inköpsnämnden. Så är ju emellertid inte förhållandet, utan vad som här skall avskaffas är pris- och inköpsnämndens *kansli*, i varje fall den del av dess kansli, som nu sysslar uteslutande med uppbärandet av omsättningsskatten på spritdrycker och den kontroll, som därmed har samband. Pris- och inköpsnämnden kommer ju att vara kvar, och i olikhet med den föregående ärade talaren tror jag för min del, att den fortfarande har en uppgift att fylla. För övrigt är ju dess existens fastslagen i rusdrycksförsäljningsförordningen. Emellertid anser jag, att den förenkling i organisationen för upptagandet av omsättningsskatten, som här är föreslagen, mycket väl kan genomföras. Den kommer att möjliggöra vissa besparingar — hur stora är naturligtvis i detta ögonblick kanske omöjligt att bestämt säga, men de torde säkert bli rätt avsevärda.

Den föreslagna åtgärden innebär, som sagt, en förenkling, som jag anser vara önskvärd och jag kan för min del icke finna, att man genom vidtagandet av denna förenkling skulle riskera något. Jag tror, att man icke har att befara några olägenheter eller ofördelaktiga verkningar av det slag, som herr Lindgren nyss talade om.

Jag ber således att för min del få yrka bifall till utskottsförslaget.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu ifrågavarande punkten hemställt samt vidare på godkännande av den vid betänkandet fogade reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Lindgren* begärde votering, i anledning varav uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 51 punkten 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes den vid betänkandet fogade reservationen.

Vid slutet av den häröver anställda omröstningen befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 71;

Nej — 40.

Punkten 2.

Lades till handlingarna.

Förordnings ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 52, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition angående vissa inrikes postavgifter ävensom en i ämnet väckt motion, dels ock Kungl. Maj:ts proposition med förslag till viss ändring i postavgiften vid postabonnemang å tidning jämte en i ämnet väckt motion.

Ang.
vissa inrikes
postavgifter.

I detta betänkande hade utskottet av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte, med avslag å motionen I: 292 av herr *Pers* och med bifall till motionen I: 300 av herr *Björnsson* samt med förklarande, att Kungl. Maj:ts i propositionen nr 189 framlagda och genom propositionen nr 226 i visst avseende ändrade förslag icke kunnat oförändrat godkännas, besluta, att de av riksdagen för tiden till 1924 års utgång beslutade postavgifterna skulle äga fortsatt tillämpning till och med den 31 december 1925, dock att

dels för tiden från och med den 1 oktober 1924 till och med den 31 december 1925 skulle gälla, att avgifter för inrikes postanvisning eller postförskott skulle utgå med följande belopp:

om postanvisnings- respektive postförskottsbeloppet uppginge				
till högst 5 kronor				15 öre
om beloppet överstege 5 men ej 50 kronor	5	men ej	50 kronor	25 »
» » » 50 » » 100 »	50	» »	100 »	35 »
» » » 100 » » 250 »	100	» »	250 »	45 »
» » » 250 » » 500 »	250	» »	500 »	55 »
» » » 500 » » 750 »	500	» »	750 »	65 »
» » » 750 » » 1,000 »	750	» »	1,000 »	75 » ;

dels den i 8 § 2 mom. b) av förordningen angående villkoren för postbefordran av tidningar och andra periodiska skrifter oförmälda procentsatsen skulle vid postabonnemang å tidning, som avsåge år 1925, utgöra 2 procent;

dels ock den jämlikt 8 § 3 mom. b) i nämnda förordning utgående avgift skulle vid postabonnemang å tidning, som avsåge år 1925, utgöra 17 öre för varje helt eller påbörjat kilogram av tidnings sammanlagda vikt under nästföregående helårsperiod, beräknad på sätt i nyssnämnda författningsrum sades.

Herr statsrådet **Lübeck**: Herr greve och talman, mina herrar! Det förslag till ändring av tidningstaxorna, som här föreligger, är ju en följd av bevillningsutskottets uttalande vid föregående riksdag. Vad man genom Kungl. Maj:ts förslag skulle åstadkomma, är en ökad inkomst för postverket av tidningstransporter på i runt tal 400,000 kronor. Detta är något mindre än vad generalpoststyrelsen tillsammans med de tillkallade sakkunniga har föreslagit, men regeringen har för sin del funnit, att man i detta fall kunde nöja sig med det förslag, som sålunda nu blivit framlagt.

Det förslag, som nu föreligger från bevillningsutskottet, ger ungefär samma ekonomiska resultat, men bevillningsutskottet har delvis gått fram på en annan linje, när det gällt att bestämma de faktorer, som skulle inverka på resp. tidningars transportkostnader. Om de ändringar, som bevillningsutskottet föreslagit, kan jag endast säga, att de synas mig i vissa avseenden innebära fördelar, i andra avseenden olägenheter. Det senare gäller särskilt avvägandet av kostnaderna för de dagliga tidningarna i förhållande till veckotidningarna, och det är där som skiljaktigheten mest framträder. För min del har jag an-

Ang.
vissa inrikes
postavgifter.
(Forts.)

sett, sedan jag övervägt saken ur olika synpunkter, att det var tillräckligt att för exempelvis en sådan tidning som Dagens Nyheter en höjning skulle inträda från 8 kr. 96 öre till 10 kr. 46 öre per år. Enligt utskottsförslaget blir det en höjning till 10 kr. 92 öre. Däremot kvarstår enligt utskottsförslaget fortfarande det förhållandet, att kostnaden för en sådan veckotidning som Vecko-journalens praktupplaga blir något sänkt i jämförelse med den nuvarande kostnaden, medan man enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle få en höjning från 2 kr. 46 öre till 2 kr. 73 öre.

Jag skall nu inte, som sagt, gå närmare in på detaljerna. Det spelar inte så stor roll. Jag tycker man kunde nöja sig med att belasta de dagliga tidningarna så pass mycket, som Kungl. Maj:ts förslag innebär, men om nu bevillningsutskottet och kammaren, med den utomordentligt rika erfarenhet, som här finnes om vad såväl tidningarna som tidningsläsarna tåla, anse, att bevillningsutskottets förslag är bättre, vill jag för min del förklara, att jag kommer att böja mig för bevillningsutskottets och kammarens eventuella uppfattning i detta hänseende.

Herr Nilsson, Gustaf: Herr talman! I anledning av vad herr statsrådet anført skall jag endast be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Orsaken till att denna ändring vidtagits är, att vissa huvudstadstidningar, med sina billiga nationalupplagor, i landsorten utgöra mycket svåra konkurrenter till de mindre landsortstidningarna. Den ändring, som gjorts, innebär inte, att det blir större svårigheter för de mindre landsortstidningarna, utan man har endast velat lägga litet mera av de ökade utgifterna på de tidningar, som lättast förmådde bära dem. Jag vill för kammaren framhålla, att vad som här föreslås dock är ganska ringa. Postverkets förlust på tidningsabonnemang beräknas till cirka 6 miljoner per år, och det som här föreslås skulle täcka inte mera än omkring 400,000 kronor av denna förlust.

Då det i varje fall är ett steg i rätt riktning, ber jag därför att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Björnsson: Herr talman! Jag ber att få instämma i herr Gustaf Nilssons yrkande om bifall till utskottets förslag. Emellertid ber jag att få säga några ord med anledning av den kritik som riktats emot Kungl. Maj:ts förslag. Framför allt vänder jag mig mot det påståendet, att riksdagen, om den bifölle bevillningsutskottets förslag, skulle lägga en oskälig börda på de större dagliga tidningarna. Jag skall be att få belysa denna börda med ett enda exempel.

Dagens Nyheter väger i genomsnitt 139 gram per nummer. Tidningen betingar nu en postbefordringsavgift av 8 kr. 97 öre per år. Detta utgör i det närmaste 2 1/2 öre per nummer. Kungl. Maj:t föreslår, att avgiften skulle höjas till 10 kr. 47 öre per år, vilket innebure omkring 2.9 öre per nummer, under det att bevillningsutskottets förslag innebär en förhöjning till 10 kr. 93 öre per år, d. v. s. i det allra närmaste jämnt 3 öre per nummer. Nu vill jag be kammaren jämföra denna avgift med portoavgiften för ett brev, som är 15 öre — och ett brev får då bara väga 20 gram. Eller om man vill jämföra den med korsbandsportot, skulle Dagens Nyheter, försänd som korsband, betinga en portoavgift av 10 öre per dag. Den föreslagna postabonnemangsavgiften utgör således endast 30 % av korsbandsavgiften. Det är härvid att märka, att postverket med postabonnerade tidningar har ett oerhört mycket större besvär än med korsband. Posten måste själv adressera tidningarna o. s. v., och slutligen göra tidningarna anspråk på den snabbaste och mest precisa expediering, som någon postförsändelse överhuvud taget får. Om man således ser, att avgiften, absolut taget, är så låg, måste man ovillkorligen finna, att

det klander, för vilket utskottet har varit utsatt och som sannolikt riksdagen ytterligare blir utsatt för, är fullkomligt obefogat.

Då det inte gjorts något yrkande om avslag på bevillningsutskottets förslag, skall jag inte uppta tiden i onödan med ett utförligare bemötande av kritiken mot förslaget, men jag anser mig dock böra säga ett par ord om utskottets motivering. Det är så, att generalpoststyrelsen har föreslagit att legalisera något som kallas kommissionärskorsband. Detta kommissionärskorsband är ett korsband, som de större tidningarna nu få rättighet att begagna mot vanlig postabonnemangavgift. Denna postabonnemangavgift ställer sig uppenbarligen relativt dyr för dessa korsbandsförsändelser, med vilka posten har ovanligt litet arbete. Tidningarna lämnas i stora packar till postförande tåg och hämtas vid ankomststationen av tidningarnas ombud. Generalpoststyrelsen har funnit det rimligt, att man fastställde lägre taxa för sådana utgivarkorsband. Jag vill hoppas, att bevillningsutskottets motivering kan tolkas på det sättet, att en sådan reduktion av taxan för s. k. kommissionärskorsband kan göras, om detta vid fortsatt utredning av frågan angående avgiften för utgivarkorsband kan befinnas lämpligt.

Med dessa ord ber jag att få instämma i herr Gustaf Nilssons yrkande.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande betänkande hemställt.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets memorial nr 53, angående särskild ersättning åt en tjänsteman hos bevillningsutskottet.

Vad utskottet i detta memorial hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning av första lagutskottets utlåtande nr 39, i anledning av väckt motion om visst tillägg till 18 kap. 15 § strafflagen, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Då tiden nu var långt framskriden, beslöts på hemställen av herr talmannen att behandlingen av återstående ärenden på föredragningslistan skulle uppskjutas till aftonsammanträdet.

Anmälades och godkändes andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 243, i anledning av väckta motioner om ändring i vissa delar av lagen om försäkring för olycksfall i arbete;

nr 244, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 5 kap. 3 § strafflagen m. m.;

nr 245, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om samhällets barnavård m. m., i vad nämnda proposition avser nedan närmare angivna lagförslag, dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om förmynderskap m. m., i vad denna proposition innefattar förslag till lag angående ändrad lydelse av 77 § i lagen den 14 juni 1918 om fattigvården, dels ock i förstnämnda ämne väckta motioner; samt

nr 246, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 14 kap. 45 § strafflagen m. m.

*Ang.
vissa inrikes
postavgifter.
(Forts.)*

Anmäldes och bordlades:

konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 32, i anledning av väckt motion angående vissa ändringar i lagen om val till riksdagen; och

nr 33, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition nr 150, i vad densamma avser förslag till lag om ändrad lydelse av 33 § i lagen den 13 juni 1919 om kommunalförbund, dels ock Kungl. Maj:ts proposition nr 152 med förslag till lag om ändring i vissa delar av förordningen den 21 mars 1862 om kyrkostämman samt kyrkoråd och skolråd m. m.;

statsutskottets utlåtanden och memorial:

nr 122, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående anslag till försvarsdepartementet, marinförvaltningen och försvarsväsendets lönenämnd;

nr 123, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande vissa anslag under fjärde huvudtiteln;

nr 124, i anledning av kamrarnas återremiss av statsutskottets utlåtande nr 42 i anledning av väckt motion om rätt för vissa marinintendenter att såsom tjänstetid tillgodoräkna sig viss tjänstgöring;

nr 125, i anledning av väckt motion om löne- och pensionsreglering för personal på reservstat;

nr 126, i anledning av väckt motion rörande tjänsteårsberäkning för viss fästningspolispersonal;

nr 127, i anledning av väckt motion om anslag för inredning av bostäder i en fängelsebyggnad i Karlskrona;

nr 128, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till statskontoret, kammarrätten, riksräkenskapsverket och allmänna civilförvaltningens lönenämnd jämte i ämnet väckta motioner;

nr 129, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om fördelning av automobilskattemedel jämte i ämnet väckta motioner;

nr 130, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående viss ändring i planen för ämbetsbyggnaden å tomt nr 3 kvarteret Murnästaren i Stockholm;

nr 131, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder för färdigställande av vissa påbörjade arbeten för telegrafverket samt statens järnvägars och statens vattenfallsverks räkning för bekämpande av arbetslösheten;

nr 132, i anledning av Kungl. Maj:ts skrivelse med redogörelse för resultaten av en genom djupborrningar utförd undersökning rörande malmernas dimensioner på djupare nivåer inom Kiirunavaara och Gellivare malmberg; samt

nr 133, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om Kungl. Maj:ts proposition angående lån till främjande av bostadsproduktionen m. m.;

sammansatta stats- och bevillningsutskottets utlåtande nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 1 § i förordningen den 18 juli 1913 angående statsverkets fond av rusdrycksmedel m. m. ävensom i ämnet väckta motioner;

sammansatta stats- och bankoutskottets memorial nr 8, angående ersättning åt utskottets sekreterare och vaktbetjäning;

bevillningsutskottets memorial nr 54, angående ersättning åt av utskottet vid behandling av vissa ärenden anlitade biträden;

sammansatta bevillnings- och första lagutskottets utlåtande nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag med särskilda bestämmelser angående olovlig befattning med spritdrycker och vin m. m.;

bankoutskottets utlåtanden:

nr 63, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillfällig löneförbättring under budgetåret 1924—1925 för viss personal inom den civila statsförvaltningen, i vad avser pensions- och indragningsstaterna;

nr 64, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning om tillfällig löneförbättring under budgetåret 1924—1925 för en tjänsteman i riksbanken samt vissa befattningshavare vid Tumba bruk;

nr 65, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående provisoriskt lönetillägg åt vissa professorer m. fl. i vad avser elfte huvudtiteln, jämte i ämnet väckta motioner; och

nr 70, i anledning av väckta motioner angående pensionsålder för kvinnlig befattningshavare m. m.;

första lagutskottets utlåtanden och memorial:

nr 40, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om återköpsrätt till fast egendom m. m., dels ock i ämnet väckta motioner;

nr 41, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 1 kap. 4 § rättegångsbalken m. m., dels ock i ämnet väckta motioner;

nr 42, i anledning av väckta motioner om skrivelse till Kungl. Maj:t angående dels lagstiftning rörande upplåtelse med åborätt av jord utav krono- eller ecklesiastisk natur, dels ock ordnandet av kreditgivning åt innehavare av med åborätt upplåten jord;

nr 43, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om viss panträtt i spannmål; och

nr 44, angående arvode åt den, som inom första lagutskottet biträtt vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 53 med förslag till lag om förmynderskap m. m.;

andra lagutskottets utlåtanden nr 34, i anledning av väckta motioner dels med förslag till lag om rätt i vissa fall för nyttjanderättshavare att inlösa under nyttjanderätt upplåtet område m. m. dels ock om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utvidgning av tillämplighetsområdet för den nuvarande lagstiftningen i ämnet;

nr 35, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 2 § 8:o i lagen den 26 maj 1909 av Kungl. Maj:ts regeringsrätt;

nr 38, i anledning av väckta motioner med förslag till lag om förlängning av vissa arrendeavtal; och

nr 41, i anledning av väckta motioner om skrivelse till Kungl. Maj:t angående åstadkommande av en organisation för handläggning av de sociala jordärendena;

jordbruksutskottets memorial och utlåtanden:

nr 72, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande väckta motioner om anslag till upprätthållande av den vid Weibullsholms växtförädlingsanstalt bedrivna praktiskt vetenskapliga verksamheten;

nr 73, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillfälliga lönetillägg åt vissa kvinnliga skrivbiträden, i vad den rör nionde huvudtiteln;

nr 74, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dyrtidstillägg åt vissa lärare vid lantmannaskolor och lantbruksskolor samt lantbruksskolor ävensom vid lantbrukshållningsseminariet å Rimforsa; och

nr 75, i anledning av väckt motion om uppförande å övergångsstat i lönegrad B 16 av vissa befattningshavare i statens tjänst i vad rör jordbruksärenden; ävensom

särskilda utskottets memorial nr 3, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande de i särskilda utskottets utlåtande nr 2 framlagda förslag, dels angående försvarsväsendets ordnande och dels till värnpliktslag.

Justerades protokollsutdrag för detta sammanträde, varefter kammaren åtskildes kl. 4,43 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.
